

L'Associació Atlàntida va néixer l'any 2002 amb l'objectiu de promoure l'acollida i la inserció social de les persones migrants, defensar la igualtat d'oportunitats per a tota la població, reconèixer la diversitat cultural i propiciar espais de debat i reflexió.

L'objectiu d'aquest Quadern Atlàntida 8 és realitzar una mirada transversal dels vint anys d'Atlàntida, observant la seva evolució al llarg dels anys i el seu compromís amb el diàleg intercultural per aconseguir una societat més inclusiva i cohesionada.

20 anys d'interculturalitat 2002-2022

Quadern Atlàntida
8

Vint anys d'interculturalitat

La història de l'Associació Atlàntida (2002-2022)

Novembre de 2022

ÍNDEX

PRESENTACIÓ. VINT ANYS D'ATLÀNTIDA.....	5
EL NAIXEMENT DE L'ASSOCIACIÓ ATLÀNTIDA.....	6
ELS TRES PERÍODES DE L'EVOLUCIÓ D'ATLÀNTIDA.....	9
Creació i assentament d'Atlàntida (2002-2008)	9
Superar la crisi de 2008. Revisió de la funció d'Atlàntida (2009-2019)	11
Impacte de la pandèmia i renovació d'Atlàntida (2020-2022).....	14
DIÀLEG INTERCULTURAL I FORMACIÓ, LA NOSTRA RAÓ DE SER.....	17
La gestació d'Interprofessions	17
El SARU, molt més que un complement	19
La formació, una necessitat bàsica.....	21
CRONOLOGIA ANY A ANY (2002-2022)	22
EL FUTUR D'ATLÀNTIDA.....	38
PARAULES AMIGUES	40
Una aproximació a les lleis d'estrangeria a Espanya: evolució, qüestions clau i reptes de futur. Gemma Pinyol-Jiménez	40
Polítiques de ciutadania i reconeixement. El reconeixement de les titulacions com a exemple pràctic. Oriol Amorós.....	46
La Llei d'estrangeria i la praxi professional determinada per la reglamentació d'aquesta llei. Realitat i propostes de millora. Fàtima Amhed i Mercè Amor	53
Diversitat intercultural a Catalunya. Un repte per a la formació dels professionals. Rosa Barenys i Montse Feu.....	60
ANNEXOS	62
Evolució econòmica de 2005 a 2021	62
Les persones i entitats que han col·laborat amb Atlàntida durant els 20 anys.....	63

Al web atlantidamigra.org podeu consultar tots els números de *Quaderns Atlàntida*.

2022, Atlàntida, Professionals per la Interculturalitat
Barcelona
atlantidamigra@gmail.com
www.atlantida.migra.org

Estructura i redacció de continguts: Verba Volant Comunicació, SL
Edició i publicació: Servei de Publicacions de la Fundació Apip-Acam
Maquetació i impressió: UAN TU TRI, Disseny i comunicació

PRESENTACIÓ. VINT ANYS D'ATLÀNTIDA

Aquesta síntesi és fruit del treball de molta gent. En primer lloc, de totes les persones que al llarg dels anys han col·laborat amb Atlàntida, l'activitat de les quals ha escrit moltes de les pàgines d'aquesta memòria. En segon lloc, sorgeix del treball de recopilació de dades que hem fet la Rosa Barenys i jo mateixa, i, per últim, de la col·laboració de tot l'equip directiu i tècnic que amb la seva aportació va acabar de definir el volum que avui teniu a les mans.

La lectura dels documents d'aquests darrers vint anys ens permeten copsar la vida d'una organització al llarg del temps, alhora que retrobem persones que potser hem oblidat, però que en algun moment ens han ajudat o han estat referents en les activitats i iniciatives de l'associació.

Per escriure aquesta memòria hem anat als nostres arxius per tal de rellegir les actes, identificar trobades, sopars-debat, formacions, jornades, viatges d'intercanvi, participació en xarxes i infinitat de fets que ens dibuixaran aquest repàs de dues dècades.

El desig d'escriure aquest recull ve motivat per dues raons fonamentals. Primerament, perquè vint anys d'una organització és un període de temps suficient per recollir la seva activitat i avaluar què ha significat una entitat com aquesta en el context social d'aquest període. En segon lloc, existeix una raó que justifica plenament aquest recull, i és la mort de la Montse Feu, fundadora d'Atlàntida i presidenta fins que un any abans de complir aquest aniversari ens va deixar. Creiem que és una petita mostra de gratitud per l'esforç i treball que durant aquest temps ha dedicat a l'associació.

Una mirada transversal dels vint anys d'Atlàntida ens permet distingir tres períodes força diferenciats, que en part venen determinants pel context canviant que es va donant en cadascun d'aquests temps i, en part, també, per l'evolució dels membres que durant anys s'han mantingut fidels a aquest projecte, perquè significava un lligam d'amistat, un espai de confluència d'uns mateixos interessos i prioritats, i una voluntat ferma d'actuar per un veritable diàleg intercultural que permetés una societat més inclusiva i més cohesionada.

Maria Teresa Crespo
Presidenta d'Atlàntida

EL NAIXEMENT DE L'ASSOCIACIÓ ATLÀNTIDA

L'Atlàntida, segons la mitologia grega, hauria estat una illa o un continent enfonsat sota les aigües en temps immemorials. Els seus habitants, els atlants, destacaven per ser una civilització especialment avançada al seu temps. Plató, que és la font més antiga i coneguda que ens parla del mite de l'Atlàntida a través dels diàlegs de Timeu i Críties, la situa nou mil anys abans de la Grècia clàssica. En aquest relat, l'Atlàntida apareix en el context d'un debat sobre la societat ideal i se la situa davant les Columnes d'Hèrcules, lloc que tradicionalment s'ha entès com l'estret de Gibraltar.

Partint d'aquesta inspiració social i de la situació que es viu en l'espai geogràfic on actualment situariem l'Atlàntida, l'any 2002 es va donar aquest nom a una associació destinada a treballar per fer possible, sobretot, la vida. Els fundadors de l'entitat, com l'antiga societat atlanta, creien que calia fer un pas endavant, avançar-se als temps i actuar com a nexa d'unió entre dos continents cridats a treballar plegats.

L'entitat proposa treballar i defensar el diàleg intercultural, utilitzant-lo com a fonament per a la construcció d'una societat més igualitària.

Així neix Atlàntida, a partir d'un concepte gestat des de feia anys per molts professionals i que l'impuls de la Montse Feu va tenir la capacitat d'aglutinar en un conjunt de persones de les dues ribes de la Mediterrània. La base de tot plegat depenia de treballar i defensar el diàleg intercultural, utilitzant-lo com a fonament per a la construcció d'una societat més igualitària. Els principals reptes fundacionals són clars: "Promoure la formació i la preparació dels professionals per millorar la relació i comunicació intercultural en les seves intervencions, contribuir a la inserció de les persones estrangeres en la societat d'acollida i propiciar espais de debat i de reflexió entre els professionals oberts al món associatiu de la immigració. Centrats en l'acollida, la igualtat d'oportunitats per a tota la població, el diàleg intercultural, el reconeixement de la diversitat, la lluita per la inclusió, i la coherència amb el nostre compromís".

La posada en marxa de qualsevol associació en l'àmbit social mai és fàcil i fer-ho a partir d'un marc inexistent, treballant en països i en continents diferents, amb cultures i realitats marcadament diverses, encara ho fa més complicat. Per tot això, es podria considerar que bona part de l'esforç inicial d'Atlàntida es va centrar a aconseguir una associació amb professionals del Marroc i de casa nostra.

La principal dificultat s'emmarcava en el fet que les lleis tant d'un país com l'altre no permetien una veritable integració institucional i orgànica, de manera que l'entesa es va acabar limitant a un nivell més relacional i professional. Aquesta situació no és un impediment per tal de celebrar diferents trobades per conèixer i generar un discurs comú. De fet, aquest ha estat el gran eix de treball al llarg de les dues dècades de l'entitat.

L'objectiu principal d'Atlàntida s'estableix partint de la premissa de ser una entitat de professionals que treballen per la interculturalitat i amb l'objectiu d'impulsar la creació d'una xarxa professional que fomenti, conegui o tingui una relació directa amb els moviments migratoris. Aquesta xarxa es fa extensible als països costaners de la Mediterrània, en tant que s'entén que els països emissors i receptors dels moviments migratoris han de treballar conjuntament. Per tot plegat, resulta vital el treball previ d'intercanvi i relacions entre professionals de Catalunya i el Marroc, la col·laboració professional en els processos migratoris i en la necessitat de consolidar projectes de treball amb més continuïtat.

El repte és reforçar el capital social i humà a partir del saber i els coneixements de la població migrant amb interacció amb la població d'acollida.

Tota aquesta tasca pretén reforçar el capital social i humà a partir del saber i els coneixements de la població migrant amb interacció amb la població d'acollida. La tasca és reforçar els ponts i el camí passa per l'intercanvi entre professionals, promoure el diàleg entre les diferents cultures, la tolerància i el respecte mutu. Després d'avaluar tots aquests elements, s'opta per un

treball a dos nivells: a partir i des dels professionals de la xarxa de cada país –propiciant espais de debat i reflexió entorn de la interculturalitat–, i mitjançant la realització de projectes que ajudin a avançar en el diàleg entre cultures, en la tolerància i en el respecte mutu.

Fullet de presentació d'Atlàntida

Més enllà de l'execució de la mateixa activitat diària, els primers anys de l'associació són decisius per tal d'establir tot el marc de treball de l'entitat, així com per definir i consensuar molts dels conceptes que després s'utilitzaran en la nostra tasca habitual. Interculturalitat, segregació, minories ètniques o immigració són paraules i expressions que guanyen pes al llarg dels darrers anys i que serveixen, en l'àmbit intern, per idear projectes que responguin a les necessitats d'aquells que travessen l'antiga Atlàntida tot cercant un nou futur a casa nostra.

Després de tot aquest temps de treball i de defensa de la tasca entre professionals, es pot considerar que Atlàntida és una entitat al servei de la població immigrant i la defensa del diàleg intercultural. La seva voluntat ha estat sempre impulsar la creació d'una xarxa de professionals que treballen, coneixen i tenen relació directa amb els moviments migratoris per tal de col·laborar en la construcció d'una societat més acollidora on el racisme i la xenofòbia no existeixin.

Les accions defineixen les persones i també les entitats, i aquesta és l'acció d'Atlàntida al llarg de vint anys:

- ~ Desplegament d'actuacions que ajudessin a reforçar el capital social i humà a partir del coneixement i sabers de la població migrant amb interacció amb la població d'acollida.
- ~ Afavoriment del coneixement mutu entre professionals creant ponts de diàleg i intercanvi entre uns i altres.
- ~ Promoció del diàleg entre les diferents cultures, la tolerància i el respecte mutu.
- ~ Potenciació del treball en xarxa i promoció de la formació entre els professionals i dels espais d'intercanvi i de reflexió per a la millora del diàleg intercultural.
- ~ Anàlisi del nostre entorn per tal de captar els canvis emergents, a més de possibilitar la resposta a les noves demandes.
- ~ Oferta d'espais d'assessorament, supervisió i orientació a professionals i a la població immigrant.
- ~ Treballar per la inserció de les persones estrangeres en la societat d'acollida, oferint uns projectes centrats a donar suport per a l'homologació de la formació acadèmica cursada al país d'origen amb l'objectiu que puguin accedir al mercat de treball d'acord amb el nivell dels seus estudis, oferint les seves competències i la seva expertesa.
- ~ Difondre el pensament i coneixement fruit de les reflexions compartides en diferents espais de trobada a través de la publicació dels *Quaderns Atlàntida*.

Amb la base d'aquest seguit d'accions es pot concloure que els valors que defensa l'associació se centren en el principi del reconeixement dels drets de tota persona sense distinció de raça, cultura, ni religió. És en aquest punt on comença la tasca per tal de defensar la igualtat d'oportunitats per a tota la població, així com el fet de considerar la diversitat com un bé enriquidor per a la comunitat. No cal dir que, en la nostra societat, aquests valors no són compartits per tothom de la mateixa manera, de forma que també resulta bàsic lluitar contra l'exclusió i contra tots els perfils de xenofòbia i racisme. És fonamental ser coherents amb els nostres valors i fer palès el compromís que se'n deriva davant la societat, juntament amb l'exigència als poders públics d'unes polítiques socials que eliminin les desigualtats i, amb la nostra col·laboració i governança, aconseguir una societat més justa.

Dues dècades d'acció i debat després de la seva fundació, Atlàntida vol reafirmar-se com un projecte unit, en l'amistat i en l'esforç, per la construcció d'una societat millor.

ELS TRES PERÍODES DE L'EVOLUCIÓ D'ATLÀNTIDA

Creació i assentament d'Atlàntida (2002-2008)

Va ser el 4 de novembre de 2002 quan es va celebrar l'assemblea fundacional de l'Associació Atlàntida. En aquella primera reunió oficial de l'entitat es va decidir crear un col·lectiu que, primordialment, havia de treballar per millorar la feina entre professionals i, a més, generés un diàleg obert entre cultures. Després d'aquella primera trobada es va escollir la Montserrat Feu, com a presidenta; l'Amina Bargach va ser nomenada vicepresidenta; la Rosa Maria Fernández, secretaria; la Rosa Barenys, tesorera, i el Josep Vilarnau i el José Leal, van ser triats com a vocals. No seria fins un any més tard, després de molta feina de portes endins, quan el projecte es presentava públicament i es feia la primera assemblea general, de la qual en va sortir la primera massa social que col·laborarà amb la junta fundacional.

Aquesta primera etapa es concentra sobretot en traçar estratègies i en presentar i explicar el projecte, no només per tal de facilitar el seu coneixement entre els diferents associats, sinó també per sumar col·laboradors i per començar a definir els projectes que es duran a terme durant els pròxims anys.

El gener de 2004 es concreta un primer gran pas per a l'associació, amb la redacció de l'informe sobre el nivell de formació de la població marroquina a Barcelona ciutat, que es treballa conjuntament amb l'associació Ibn Batuta. Aquest informe serà la base a partir de la qual naixerà el primer dels dos grans projectes d'Atlàntida: Interprofessions. Poc després s'opta per fer una modificació que resultarà important en els estatuts i s'afegeix entre els objectius de l'associació el compromís per la cooperació al desenvolupament.

L'informe de 2004 sobre el nivell de formació de la població marroquina a Barcelona serà la base per crear el projecte Interprofessions.

Aquell mateix any comença l'organització de les primeres activitats, contactes i relacions i es passa a disposar de la primera estructura que assegura la gestió dels projectes proposats. També es tanca el primer acord de col·laboració amb la Diputació de Barcelona per donar suport a la creació d'una xarxa de caràcter internacional per facilitar la participació de càrrecs electes i professionals del món local en espais internacionals de debat, a més de reflexionar sobre la gestió de la diversitat, la interculturalitat i el fet migratori. Al mateix temps, es comença a col·laborar amb el grup de treball per a refugiats i estrangers de l'Ajuntament de Barcelona i es presenta el projecte Atlàntida a l'Institut Europeu de la Mediterrània (IEMED), al CIDOB, al Fons Català de Cooperació al Desenvolupament, a l'Associació APIP, al Mouvement Européen des Travailleurs Sociaux (METS), a l'Institut Magreb-Européen de la Université de Saint Denis, i a l'Institut de la Famille et des Systèmes Humains, entre altres.

Durant el 2005 es desenvolupa el primer programa de formació per a professionals sobre "La relació i la comunicació intercultural", amb el suport de l'Àrea de Benestar Social de la Diputació de Barcelona, i es posa en funcionament el projecte Interprofessions, dirigit a persones nouvingudes del Marroc, amb el suport de l'"Obra Social la Caixa" i la col·laboració de l'associació Ibn Batuta de Barcelona. L'associació de Marroc, amb la participació de la vicepresidenta Amina Bargach, constituïda inicialment per 11 professionals, planteja un pla d'actuació sobre "La promotion des migrants a travers d'une approche interculturelle", mentre que, en l'àmbit català, s'estableix una aliança amb el Departament de Salut per tal de treballar en l'àmbit de la salut mental i la immigració.

Σχετικά με εμάς
 مونسلا ريرقتلا
 Qui som?

Atlàntida és una xarxa de professionals per la interculturalitat de Catalunya, oberta inicialment a altres països de les dues ribes de la Mediterrània. Treballem amb la immigració des de diverses disciplines i àmbits relacionats amb el benestar social, la salut, l'educació, la cultura i el món associatiu.

Breu història del naixement i l'evolució d'Atlàntida

L'associació neix amb la voluntat d'establir una xarxa de professionals de caràcter interdisciplinari, la qual cosa proporciona una composició dels associats força diversa i complementària. Això significa un gran potencial per a la concepció i execució d'accions que ajudin a desenvolupar el capital social i humà de la població migrat.

Inicialment es va fer un treball de disseny i delimitació d'objectius amb un grup de professionals del Marroc, amb la intenció de constituir una mateixa associació a ambdós països. En tal moment s'ha mantingut una estreta col·laboració que ha permès, al llarg del temps, organitzar espais de debat i reflexió en comú, a un i altre costat del Mediterrani. Així mateix, s'ha participat també en actes d'iniciativa externa a l'associació que comporten l'objectiu d'avançar en el diàleg entre cultures, la tolerància i els respecte mutu entre les persones.

L'associació Atlàntida es va constituir a l'abril del 2003, amb seu a Barcelona.

Objectius de l'entitat

- Afavorir el coneixement mutu dels professionals, punts de diàleg històrics, socials i culturals, i contribuir al respecte mutu.
- Promoure la formació i la preparació per millorar la relació i la comunicació intercultural, per tal d'afavorir la reflexió i l'intercanvi d'experiències.
- Facilitar la interdisciplinarietat i les actuacions transversals en la intervenció professional.
- Organitzar trobades i jornades d'estudi, incloent la publicació dels materials treballats.
- Col·laborar en projectes de cooperació al desenvolupament.

Organització

Junta directiva
 Atlàntida està regida per una Junta directiva composta actualment per:
 Presidenta: Montserrat Fau
 Secretària: Teresa Crespo
 Tresorer: Antoni Noya
 Vocals: Dora Alonso, Rosa Barrens i Rosa Bonet

Membres de l'associació
 Atlàntida està formada per associats i associades amb caràcter individual, amb diferents perfils professionals: treballadors socials, magres, educadors, psicòlegs, mestres, entre d'altres.

Presentació d'Atlàntida

Jornades al Marroc establint contacte amb les entitats del país

El gener del 2006 té lloc la primera reunió de la Xarxa Marroc a Tànger i també es preparen dos cursos. Aquell any neix la que es convertirà en la publicació institucional de l'entitat, el *Quadern Atlàntida*, que dedica el seu primer número a la "Familia i societat en el context migratori", tot recollint el contingut de les jornades celebrades al Marroc un any abans. Un fet que presenta una greu problemàtica és la situació dels menors no acompanyats i Atlàntida proposa mantenir un debat obert sobre aquest tema, per tal d'identificar les millors respostes a aquesta realitat. També es posen en marxa debats oberts amb el CIDOB. Aquest any pren forma la participació de l'associació al Centre François-Minkowska de París, amb diferents actes amb la col·laboració de professionals internacionals.

L'any 2006 neix la que es convertirà en la publicació institucional de l'entitat, el *Quadern Atlàntida*.

L'associació desperta cada vegada més interès entre els professionals, fet que es tradueix en una elevada demanda per incorporar-se a l'entitat. Mentrestant, Atlàntida segueix la seva tasca internacional i l'any 2007 participa en el col·loqui de la Xarxa Intersocial a Alger. Les publicacions de l'associació també agafen força i es presenta el Quadern número 2, sobre "La migració a Catalunya. Els processos d'integració dels infants, adolescents i joves".

Davant el fet que l'activitat comença a ser important, es proposen nous projectes. Aquest fet obliga a plantejar si cal obrir l'associació a l'exterior o si cal centrar-se a potenciar la reflexió i l'intercanvi entre els professionals que treballen en la migració.

L'any 2008 arriben convenis amb entitats com la Fundació Viure i Conviure de l'Obra Social la Caixa i la Diputació de Barcelona, la Fedelatina (Federació d'Entitats Llatinoamericanes de Catalunya), Càritas de Barcelona o el Col·legi Oficial de Diplomats en Treball Social. Més enllà d'això, es convoquen tres seminaris relacionats amb la interculturalitat dins del pla de formació del Departament de Salut, a més de tres jornades i debats. L'activitat es completa amb el tercer número dels *Quaderns Atlàntida*, en aquest cas a partir del material del simposi sobre salut mental i processos migratoris.

Arribats a aquest punt l'entitat necessita consolidar-se i es valora com ampliar els seus recursos, buscant una major projecció social i més estabilitat financera. L'elaboració d'un pla estratègic ha de permetre fer un pas més, trobar un millor model de participació i encarar el futur amb garanties. Malgrat això, ningú sospitava que el context de crisi que començava llavors afectaria de forma tan profunda la dinàmica de l'associació i que l'impacte perduraria tants anys.

Superar la crisi de 2008. Revisió de la funció d'Atlàntida (2009-2019)

L'arribada de la crisi econòmica va marcar un abans i un després, deixant un fort impacte en la nostra societat. Es genera un canvi paradigmàtic que deixa tocat el feble "estat del benestar" de casa nostra a causa de l'atur i de l'increment de les diferències socials. Les polítiques socials, lluny de créixer i respondre a les necessitats emergents, es retallen i la resposta pública desapareix. El tercer sector va viure dramàticament aquesta situació i moltes entitats van recórrer a noves fonts de finançament o bé van reduir la seva activitat, malgrat que les necessitats eren superiors. Atlàntida no va ser una excepció i, amb la reducció dels ajuts públics es va haver de reduir també l'activitat. Malauradament, la superació de la crisi va ser llarga i lenta, de manera que ni tan sols una dècada després s'havien arribat a recuperar els nivells d'inversió social pública previs a la caiguda de l'economia.

Amb la situació d'atur arribant a índexs històrics, l'atracció del nostre mercat laboral es va veure molt reduïda, fet que també va fer baixar l'arribada de població immigrant. És així com s'arriba a plantejar una política encaminada a afavorir el retorn de molts immigrants al seu país d'origen, fet que fins i tot va obligar l'associació a replantejar algunes de les seves funcions per tal de ser útil en les noves circumstàncies.

La crisi de 2008 va obligar l'associació a replantejar algunes de les seves funcions per tal de ser útil en les noves circumstàncies.

Malgrat la dificultat del context, 2009 va ser un any important per Atlàntida. Un intens treball previ permet signar amb la Generalitat, el Ministeri d'Educació, les universitats catalanes i altres entitats socials com la Fundació la Caixa, la creació del Servei d'Acompanyament al Reconeixement Universitari (SARU), que ha de treballar per tal que els immigrants puguin obtenir el reconeixement de les qualificacions acadèmiques obtingudes al país d'origen. El nou projecte s'entén com a complementari del projecte Interprofessions, per tal de cobrir un perfil de la població universitària. També es convoca un seminari, diverses jornades i xerrades i es continua treballant en el simposi sobre salut mental en els processos migratoris, així com en un estudi sobre la joventut immigrant.

En el debat sobre el pla estratègic de l'entitat s'estudia un canvi de rumb i es decideix treballar per aconseguir més projecció social i estabilitat financera. També es volen redefinir els objectius i l'estratègia a seguir, analitzar i valorar els recursos humans de què es disposen a les dues ribes de la Mediterrània, a més d'analitzar els punts febles, com la manca de recursos o l'estructura de gestió, fins ara fonamentada en el voluntariat.

Curs de Formació per professionals

Les anualitats de 2011 i 2012 queden marcades totalment pel context de crisi econòmica i, malgrat que es manté l'activitat i les iniciatives, la manca de fons és determinant a tots els nivells. Així ho reflectia la memòria de l'associació: "La situació de greu crisi econòmica ens confronta a noves situacions de desigualtat i de discriminació que afecten molt de ple a la població immigrada... Aquesta situació suposa un nou repte per a la xarxa associativa, que, malgrat tot, continua amb voluntat de donar un servei a la població migrant i als professionals implicats, per tal d'avançar conjuntament vers una societat més justa i solidària".

Tot i les dificultats, es renoven els acords amb la Fundació Viure i Conviure de l'Obra Social la Caixa, la Diputació de Barcelona, Coop57, el Centre Françoise Minkowska de París, el Departament de Benestar i Família de la Generalitat i amb el Comitè Marocain des Etudes Strategiques Internationales de Fez (CMIESI). I s'edita el Quadern Atlàntida, amb els continguts exposats en el Col·loqui Internacional sobre Competències Interculturals de 2011.

El 2013 comença marcat per la commemoració dels deu anys de la creació d'Atlàntida. Tot i que l'activitat divulgativa i participativa no s'atura, la situació de l'entitat és complicada. Una assemblea extraordinària planteja la difícil situació de l'associació i la manca d'alternatives per superar la crisi del moment. S'estudia com sustentar l'activitat, donat que ha canviat la realitat, ha baixat la migració i l'interès polític pel tercer sector ha disminuït molt. Es conclou a redefinir els objectius i algunes funcions, a més de plantejar-se tancar alguns serveis, reduir la jornada del personal i retallar al màxim les despeses.

La tònica de 2014 segueix en la línia viscuda durant els anys anteriors per culpa de la crisi econòmica. Amb la voluntat d'impulsar nous projectes que siguin útils per les polítiques en favor de la migració, es proposa el projecte REL (Reconeixement de l'Experiència Laboral de les persones emigrants), fruit d'un procés d'elaboració per part de diferents membres de la junta. La finalitat és reconèixer la formació reglada i l'experiència laboral de la població emigrant que desitgi retornar al seu país. Per altra banda, s'obren diverses relacions i col·laboracions a través de les xarxes socials i es participa en el Consell Municipal per a la Immigració i en la seva Fira d'Entitats. També s'entra en la Comissió d'Immigració d'ECAS (Entitats Catalanes d'Acció Social) i es treballa en el Projecte Construïm Interculturalitat.

El projecte REL vol reconèixer la formació reglada i l'experiència laboral de la població emigrant que desitgi retornar al seu país.

Afortunadament, 2015 resulta més esperançador que l'any anterior. Així, es desenvolupa un pla pilot de tres mesos per al projecte REL amb una subvenció de la Direcció General per a la Immigració. Es contempla facilitar informació, orientació i assessorament individualitzat per l'obtenció del certificat de reconeixement a partir de la demostració de les competències de la persona. La represa de bona part de l'activitat de l'associació permet també recuperar algun dels contactes i iniciatives que no s'havien pogut impulsar durant el context de crisi. Avança el projecte "Construïm interculturalitat", es potencien noves activitats en l'àmbit intern i es facilita el retrobament de professionals. Per tal d'enfortir la presència de l'entitat a escala internacional, resulta determinant la participació en el Col·loqui Internacional de la Xarxa Intersocial dels països de la Mediterrània, celebrada a Argel.

En els mesos següents, l'entitat treballa per remarcar la línia iniciada des del seu naixement, per tal d'oferir espais de formació per a la millora dels coneixements i competències dels professionals implicats des de diferents àmbits, alhora que treballa socialment per donar a conèixer la realitat de les persones migrants de diferents indrets i comprendre les principals dificultats que han d'abordar. També és el moment del REL, el nou projecte de l'associació dirigit als emigrants que volen retornar al país d'origen. A partir de l'avantprojecte de l'any anterior, es realitzen diverses accions per tal de canalitzar la seva implementació.

Finalment, neix la iniciativa d'organitzar jornades sota el prisma de les "bones pràctiques", que es perllongarà al llarg dels anys, donat que s'evidenciava una tendència –sobretot per part dels mitjans de comunicació– a visualitzar els problemes i les situacions de conflicte, però no tant els projectes que havien tingut bons resultats i que podien ser un referent per a altres projectes.

Inauguració del II Simposi de salut mental i processos migratoris, al Palau Macaya

L'any 2017 arriba el cinquè Quadern Atlàntida, que recull el material treballat a la I Jornada Bones pràctiques d'intervenció amb Immigració i Interculturalitat, de l'any anterior. També es fa un gir en l'àmbit de gestió, ja que es comença a col·laborar amb la xarxa de Sinergia Social, que es farà càrrec de la part gestora de l'associació.

A banda de la participació habitual en xerrades i convencions, es continua el treball al voltant de les bones pràctiques del sector, amb unes segones jornades dirigides a tota mena d'agents vinculats al voltant de les migracions. L'increment d'activitat d'Atlàntida es veu també en la publicació del seu Quadern número sis, amb el material de la II Jornada sobre Bones pràctiques en immigració i interculturalitat i, de cara a 2019, es convoca la tercera jornada sobre aquesta temàtica.

Gràcies a l'acord amb Sinergia Social, es disposa d'un instrument de gestió que permet reorganitzar i estructurar de nou el marc econòmic, administratiu, legal i tècnic de l'entitat. Això facilita abordar el nou plantejament que la Generalitat vol donar al SARU, donat que el programa havia crescut (disposava de 1.027 titulars acreditats) i calia estendre el servei arreu de Catalunya. Finalment, la manca de pressupost públic frena l'expansió. Durant aquest any es fa un pas més davant de la necessitat de plantejar un pla estratègic de la institució, per tal de generar un canvi en la dinàmica de l'entitat.

L'acord amb Sinergia Social permet reorganitzar i estructurar de nou el marc econòmic, administratiu, legal i tècnic de l'entitat.

El 2019 és un any de molta activitat, amb una participació rellevant en congressos, jornades i sessions, però també amb l'expansió de projectes com el SARU. Després d'uns anys amb una certa limitació de les activitats a causa de la crisi, l'assemblea acorda organitzar una jornada per plantejar el futur d'Atlàntida. Finalment, es treballa el pla estratègic de forma participativa i les conclusions es resumeixen en deu propostes: enfortir la junta directiva, distribuir funcions i ampliar els espais de participació a l'organització, promoure la reflexió crítica i el discurs inclusiu, potenciar les jornades i els *Quaderns Atlàntida*, crear una oferta formativa atractiva, enfortir la capacitat de gestió, guanyar capacitat d'incidència, crear o capitalitzar programes propis, guanyar dimensió internacional, i planificar i sistematitzar el projecte d'Atlàntida.

Impacte de la pandèmia i renovació d'Atlàntida (2020-2022)

Quan semblava que els indicadors econòmics començaven a canviar de tendència, amb un atur que disminuïa lentament, un PIB nacional en creixement i unes perspectives positives, el març de 2020 va arribar la pandèmia de la COVID-19. El seu impacte va ser gravíssim en l'àmbit sanitari, social i econòmic, i la població, que ja patia déficits importants des de feia temps, va veure com l'activitat econòmica es paralizava i les dificultats eren cada cop més grans. No cal dir que entre els col·lectius més afectats s'hi trobava un significatiu gruix de població immigrant, amb salaris baixos, amb una activitat en l'economia informal que es veia afeblida i sense cap tipus d'ajut públic, amb dificultats per trobar un habitatge i, sovint, víctima del racisme i la xenofòbia.

Aquesta nova crisi també va marcar l'evolució d'Atlàntida. En primera instància perquè va haver de posar tots els mitjans tecnològics per oferir un servei en línia dels seus programes i dedicar tots els esforços possibles a atendre la població immigrant que, més que mai, necessitava trobar un interlocutor a la seva demanda.

En segon lloc, la pandèmia va representar per a l'associació la pèrdua de la presidenta, Montse Feu, que sempre havia estat impulsant totes les iniciatives que al llarg del temps s'havien creat. La seva mort va obligar a plantejar el futur d'Atlàntida i la junta directiva va optar per recollir el seu testimoni i tirar endavant amb els seus projectes, amb la voluntat d'aprofitar aquell moment dolorós per fer una reflexió sobre com havia de ser Atlàntida els pròxims anys i quines actuacions li pertocava protagonitzar per fer realitat la renovació de l'organització.

La pèrdua de la presidenta i fundadora, Montse Feu, va obligar a plantejar el futur d'Atlàntida.

L'objectiu del pla d'actuació de 2020 era molt acotat, de manera que la formació externalitzada era la primera prioritat, juntament amb l'organització d'una jornada i els projectes SARU i Interprofessions. Malgrat això, després de decretar-se el confinament del mes de març, s'aturen la majoria d'activitats i cal reorganitzar els serveis del SARU i d'Interprofessions per tal de continuar la tasca de forma telemàtica.

Malgrat les dificultats del context del moment, es treballa per seguir el pla estratègic i planificar les noves activitats a dur a terme quan la pandèmia ho permeti. Un dels objectius era definir el pla de formació, orientat a cobrir les demandes dels professionals que treballen en la interculturalitat i afrontar qüestions com: Què significa la relació intercultural? Quin és el rol de la cultura dominant en relació amb altres cultures? Com trobar l'espai de la cultura real on s'intercanvien les diferents cultures, i on cadascuna tingui el seu lloc, i la seva forma d'expressar-se? Com evitar el paper fals i protector de la cultura dominant? Com evitar caure en actituds i praxis paternalistes?

Es tractava de definir com viure amb normalitat amb el diferent, i com trobar el què ens uneix i fugir d'allò que ens separa. Com assumir una veritable interculturalitat que es tradueixi en nous aprenentatges, valors i diferents maneres de fer.

L'any 2021, tot aprofitant els canvis en l'organització del treball que exigia la pandèmia es va revisar i modificar la web de l'associació, per tal que fos un instrument útil per difondre les activitats de l'organització, així com per informar els socis i la població en general de la seva tasca de forma més senzilla i directa.

La mort, al mes de març, de la Montse Feu, presidenta d'Atlàntida, va congelar tota mena de projectes. Teresa Crespo va assumir el càrrec de presidenta, i juntament amb Esperança Esteve (vicepresidenta), Domènec Domènech (tresorer), i Conxita Vila i Montserrat Font (vocals) van refermar la voluntat de tot l'equip de continuar la tasca que durant molts anys havia portat a terme la fundadora de l'associació. El seu comiat es va convocar uns mesos després, a causa de les restriccions de la COVID-19, i va constar d'una primera part amb la presentació del llibre *Pensar la alteridad. Una mirada sobre Amina Bargach y su obra*, escrit per diversos autors, entre els qual hi ha un text de Montse Feu, Rosa Barenys i Saïd El Kadaoui. En una segona part es va fer una glosa sobre l'homenatjada amb la participació d'Oriol Amorós, Saïd El Kadaoui, Rosa Barenys, Amina Bargach i Teresa Crespo i, per últim, es va poder veure un audiovisual sobre la seva actuació a Atlàntida, amb l'acompanyament musical de Bernardí Martorell.

Per altra banda, es publica el setè Quadern Atlàntida, que recull el contingut de les IV Jornades de Bones pràctiques, i s'intenten obrir nous contactes per enfortir la nova línia formativa.

El 2022 comença amb noves apostes formatives de forma telemàtica, sistema que permet arribar a més professionals i col·laboradors, però sobretot amb la mirada posada en fer balanç dels vint anys d'activitat.

Després de dues dècades d'Atlàntida, es decideix fer un recull històric de l'activitat de l'entitat al llarg de tot aquest temps, a més de fer-ne una publicació. Cal continuar treballant en el pla estratègic i, paral·lelament, fer valdre la tasca acomplerta per l'associació en aquestes dues dècades.

Presentació corporativa d'Atlàntida

DIÀLEG INTERCULTURAL I FORMACIÓ, LA NOSTRA RAÓ DE SER

La raó de ser original de l'Associació Atlàntida és aglutinar professionals de les dues ribes de la Mediterrània per tal de treballar i defensar el diàleg intercultural, amb l'objectiu final de construir una societat més igualitària. Malgrat això, des del primer moment s'observa la necessitat d'anar més enllà i es descobreix que cal fomentar la inserció de professionals estrangers a la societat d'acollida, per tal que això es converteixi en un camí per arribar al propòsit primigeni.

A partir del debat i del treball entre els associats es conclou que la millora de la inserció implica incentivar activitats des de diverses disciplines i en àmbits tan diversos com el benestar social, la salut, l'educació, la cultura o el món associatiu. Així neixen els dos grans projectes que han convertit Atlàntida en l'entitat que és avui, dos projectes pensats per donar suport al reconeixement de la formació acadèmica i facilitar l'accés al mercat laboral. De fet, la identitat de l'associació es defineix per ser una xarxa de professionals que treballen amb la immigració des de diverses disciplines i àmbits relacionats amb el benestar social, la salut, l'educació, la cultura i el món associatiu.

Les activitats formatives i les jornades promogudes per l'entitat es podrien considerar la tercera gran pota on se sustenta l'activitat de l'associació. D'aquesta manera, tant l'acció de cursos com els dos programes d'Atlàntida neixen com una necessitat els primers anys de l'associació i s'han mantingut actius en totes les etapes de l'entitat. En tot moment s'han considerat l'acció identitària de l'associació i sempre ha estat rellevant la voluntat dels associats de donar-los força i continuïtat.

La gestació d'Interprofessions

Quan el març de 2004 l'associació va presentar el seu pla d'actuació, en el qual es plantejaven algunes iniciatives a dur a terme, ja es parlava del projecte Interprofessions, orientat, en una primera fase, als professionals titulats, procedents de les migracions del Marroc. Així doncs, aquest primer programa neix pràcticament amb l'associació, tot buscant establir llaços entre els professionals per trobar espais d'intercanvi i de reflexió. En aquest procés es va prendre consciència de l'existència de molts professionals d'altres països que arribaven a casa nostra, però els seus coneixements i experiència no se'ls eren reconeguts, de manera que patien fortes discriminacions.

Atlàntida va considerar que calia i es podia fer alguna cosa per a l'acollida i suport d'aquestes persones immigrants, per tal d'afavorir la cohesió social i la convivència al nostre país. D'aquesta manera es va afrontar un estudi amb la col·laboració de l'associació Ibn Batura, a través del qual es va poder conèixer el nivell acadèmic dels professionals que arribaven a Barcelona. Així es va poder disposar de la informació necessària per identificar la demanda existent.

Tot i no formar part dels objectius inicials de l'associació, la voluntat d'Atlàntida i els seus membres era poder convertir-se en un servei necessari per a la població immigrant, i això és el que va determinar les característiques d'aquest programa. Es tractava de reforçar el capital humà i social dels professionals nous, oferint un diàleg entre persones de cultura diferent, proporcionar informa-

ció per seguir itineraris professionals i facilitar la millora de la seva formació amb el propòsit final d'aconseguir el reconeixement dels seus estudis i afavorir la inserció en la societat d'acollida.

Així és com neix l'espai d'atenció a les persones estrangeres on s'ofereix assessorament, informació i suport per tal d'obtenir el reconeixement dels coneixements i competències... Es tracta del projecte Interprofessions.

El servei es va posar en funcionament el desembre de 2005 amb el suport de l'Obra Social la Caixa i la col·laboració de l'associació Ibn Batuta de Barcelona. La presentació del projecte Interprofessions plantejava l'acció en tres nivells d'actuació: un espai individualitzat d'informació i intercanvi, un taller de formació i, finalment, espais de debat o taules rodones.

Un any després d'iniciar el projecte, l'assemblea general va analitzar i validar de forma especialment positiva els seus resultats, de manera que l'any 2007 va continuar el seu impuls i es va establir un conveni amb Ibn Batuta, a més d'incrementar el marc de treball gràcies a l'acord amb l'entitat Fedelatina, especialment per a la comunitat boliviana.

El SARU, molt més que un complement

Va ser l'any 2009 quan, en el pla de treball anual d'Atlàntida, el programa Interprofessions passa a completar-se amb una nova iniciativa. L'increment de la demanda i de consultes produït per part d'un perfil de població universitària va constatar que calia oferir una resposta a aquest importantíssim grup d'immigrants. És així com es planteja la creació del Servei d'Acompanyament al Reconeixement Universitari (SARU), que es crea com un pas més a l'Interprofessions. S'havia atès a més d'un centenar de persones i es preveia incrementar aquesta xifra gràcies a nous contactes i accions de divulgació dutes a terme amb el consolat de Bolívia, Càritas, Creu Roja, Enlace BCN Fredebol, l'associació de treballadors pakistanesos i Ibn Batuta, alhora que es va plantejar la possibilitat d'estendre aquest servei a tot el territori català.

El programa SARU va significar un pas molt important per a Atlàntida. Va permetre disposar d'un equip tècnic que podia atendre persones que desitjaven convalidar o seguir els seus estudis universitaris i, a més, fer-ho amb el reconeixement públic, oferint una atenció que no existia i, per tant, amb un notable component d'innovació. Alhora, significava també un acord molt ampli entre les institucions acadèmiques i socials, de manera que es podia considerar una iniciativa sense precedents.

El naixement del Servei d'Acompanyament al Reconeixement Universitari es podria situar el mateix gener de 2009, en el moment de la signatura del conveni entre Atlàntida i la Secretaria d'Immigració de la Generalitat, els Serveis d'Ocupació de Catalunya, el Consell Interuniversitari de Catalunya, la Secretaria General d'Universitats del Ministeri d'Educació i l'Àrea d'Integració Social de la Fundació la Caixa. Van haver de passar uns mesos fins a l'obertura efectiva del SARU, durant la primavera de 2010, complint-se així una part important dels objectius en els quals Atlàntida havia estat treballant des de feia anys.

El debat sobre la millora de la qualitat i la de competitivitat del teixit productiu era més que conegut, com també s'havia parlat durant anys d'apostar per una política de mà d'obra que emfatitzés la formació i la qualificació professional, de manera que l'arribada de treballadors i treballadores estrangeres amb títols universitaris es podia considerar una oportunitat per millorar el nivell de qualificació professional de tota la població treballadora.

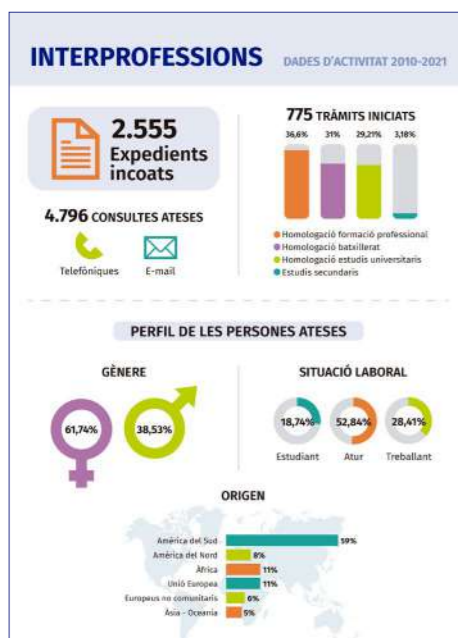

Signatura del conveni SARU

Aquesta era la nova tasca del SARU: informar, assessorar i acompanyar les persones immigrades en el procés de reconeixement de títols de grau mitjà i superior emesos per universitats o escoles universitàries estrangeres. A més, també serveix de guia i dona suport en el cas que es desitgi donar continuïtat als estudis universitaris. Aquests objectius es tracen conjuntament amb itineraris personals d'inserció professional qualificada, per tal d'incorporar al món

Què és Interprofessions?

Informació, assessorament i acompanyament individualitzat sobre el procés de formació, homologació i convalidació a l'Estat espanyol d'estudis no universitaris d'altres països. Això és el projecte Interprofessions, un servei amb moltes possibilitats de créixer, amb una gran potencialitat per tal de cobrir la demanda de les persones migrades, ajudar-les i acompanyar-les per construir el currículum professional i formatiu per tal que puguin convalidar o acreditar la seva experiència i coneixements. Interprofessions inicia una nova etapa que ha de permetre oferir els seus serveis de forma telemàtica a tot el territori català, obrint noves línies de finançament que permetin posar-lo a l'abast de tota la població que el pugui necessitar.

Les dades del primer dels dos grans projectes creats per Atlàntida són contundents. L'Interprofessions, destinat a persones immigrants que necessiten homologar estudis o competències no universitàries, ha iniciat, entre 2010 i 2021, 775 tràmits i ha acabat incoant 2.555 expedients. Del total de persones ateses, prop de 4.800 van adreçar-se al servei a distància, bé a través del telèfon o ordinador.

Les dades demostren el gran valor de la iniciativa i el notable pes específic que té entre la població immigrant a casa nostra, sobretot dones que cerquen feina i no disposen d'estudis universitaris (més del 61%), per sobre del 38,5% d'homes.

La gran majoria d'usuàries provenen d'Amèrica del Sud, mentre que els següents grups de sol·licitants, amb força menys quantitat, són originaris d'Àfrica i de la Unió Europea.

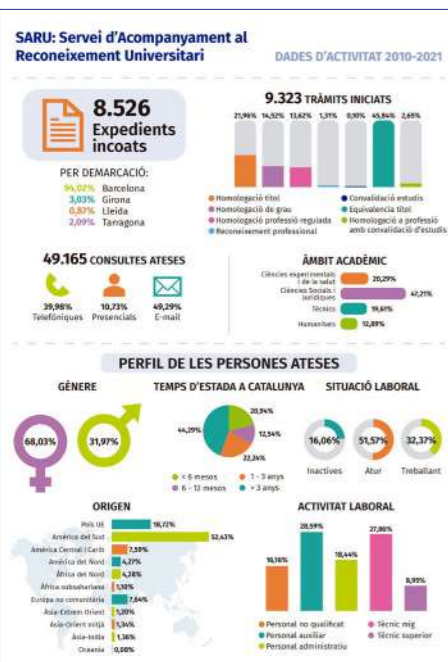
del treball amb les màximes garanties les persones que es troben tramitant el reconeixement del títol. A més, el Pacte Nacional per a la Immigració també va incorporar aquest servei, amb la voluntat de fer aflorar sectors de població qualificada, de manera que va ser aquesta necessitat pública del servei el que va permetre que, fins i tot durant els anys més durs de la crisi econòmica, quan l'activitat d'Atlàntida es va veure notablement reduïda per manca de recursos econòmics, tant el SARU com Interprofessions es mantinguessin actius.

Tot i tractar-se d'un servei del Departament de Benestar i Família de la Generalitat de Catalunya i que s'adjudica a través de concurs públic, l'associació ha seguit guanyant la seva adjudicació i continua al davant de l'atenció que va iniciar el 2010. Aquesta aportació pública, juntament amb les que arriben des de la Diputació de Barcelona i l'Ajuntament de Barcelona per continuar desenvolupant Interprofessions, permeten que els dos projectes primordials de l'associació segueixin encapçalant l'activitat d'Atlàntida.

Què és el SARU?

El Servei d'Acompanyament al Reconeixement Universitari informa i acompanya de manera personalitzada en el procés de reconeixement de titulacions universitàries estrangeres que han de tenir efectes a l'Estat espanyol. De la mateixa manera, també informa aquelles persones que tenen els seus estudis inacabats i desitgen finalitzar-los, com poden fer-ho a les nostres universitats. Atesa la gran demanda generada, també ofereix un servei d'assessoria a les persones que volen emigrar a l'estranger sobre els tràmits que calen per acreditar o legalitzar titulacions emeses a Espanya.

La formació acadèmica i la qualificació professional milloren les expectatives professionals de les persones i la competitivitat del país i dels sectors productius.

El projecte d'Atlàntida de més envergadura i transcendència social és el Servei d'Acompanyament al Reconeixement Universitari (SARU). Convertit en una peça clau en tot l'àmbit català, ha incoat 8.526 expedients a partir dels més de 9.300 tràmits iniciats, sorgits de les més de 49.100 consultes ateses des de 2010.

Les xifres parlen per si mateixes i resulten especialment rellevants quan s'analitza la naturalesa dels tràmits realitzats. Gairebé la meitat corresponen a peticions d'equivalència de títol, mentre que prop d'una quarta part són per l'homologació del títol. La resta, corresponen, en la seva majoria, a homologacions de grau o de professió regulada.

Més del 68% de les usuàries del servei són dones i més de la meitat provenen des d'Amèrica del Sud i els següents grups significatius són europees comunitàries (18,72%) o d'altres països del continent fora de la UE (7,64%). A més, el quaranta-quatre per cent fa més de tres anys que viuen a Catalunya, i més de la meitat està a l'atur.

La formació, una necessitat bàsica

La tasca d'una associació com Atlàntida no es pot entendre, ni tan sols explicar, sense fer referència a tota la seva estructura d'iniciatives dirigides a millorar el resultat dels processos migratoris actuals. La realitat d'un país i les necessitats de la seva gent quan decideix abandonar-lo, difícilment es poden modificar des de les entitats del tercer sector, però sí que es pot ajudar i col·laborar a fer que els processos que originen l'emigració s'entenguin millor des dels països d'acollida i que, en aquests, la recepció de la immigració es contempli i es visqui de manera més integradora.

Treballar per humanitzar el procés i facilitar la interculturalitat és l'objectiu que s'ha perseguit en l'organització de totes les formacions i jornades que s'han generat des d'Atlàntida. Començant per la reflexió i l'intercanvi, seguint per les trobades i les jornades d'estudi, la divulgació de publicacions o per la promoció de la formació i la preparació dels professionals, tot plegat es podria considerar el tercer gran projecte de l'associació d'ençà que es van començar a generar les primeres accions formatives des de l'entitat.

Més enllà de les jornades o accions concretes sorgides a partir dels socis de l'entitat, el primer gran programa formatiu d'Atlàntida va arribar amb el conveni que es va signar amb el Departament de Salut de la Generalitat, d'on en van sorgir diverses edicions destinades a treballar les problemàtiques de salut que es deriven de l'emigració. Ja el 2005 s'organitza el simposi Salut mental i processos migratoris, celebrat a l'Institut Europeu de la Mediterrània (IEMED) de Barcelona. El programa continua i en manté diverses anualitats mentre es tiren endavant accions en línies similars, com ara el programa de formació per a professionals sobre "La relació i la comunicació intercultural", convocat amb el suport de l'Àrea de Benestar Social de la Diputació de Barcelona.

El vessant formatiu de l'associació ha estat vital des dels primers anys d'activitat, però pren encara més forma quan s'aprova desenvolupar el programa de "bones pràctiques" després de la crisi econòmica de 2008. En aquesta línia es duen a terme jornades com les que l'any 2014 van tractar sobre les "Transformacions de la família en els processos migratoris", que l'any 2016 van afrontar les "Bones pràctiques d'intervenció amb immigració i interculturalitat" o quan el 2017 van tractar sobre "Els contextos relacionals dels adolescents i joves a Catalunya. Es pot evitar la radicalització?". En aquesta línia, també s'ha pres consciència d'aspectes com "Conèixer i compartir històries de vida" o "Asil i refugi a la Unió Europea: on estem?".

Si la crisi econòmica de 2008 va marcar un abans i un després, també ho va fer la crisi per la pandèmia de la COVID-19, que ha reforçat la necessitat d'oferir serveis en línia, però també de cobrir les necessitats formatives. És en aquest entorn que es desenvolupa la formació "Apropant l'estrangeria a la intervenció" sobre la legislació d'estrangeria, l'elevada demanda de la qual obliga a repetir-la els anys 2021 i 2022.

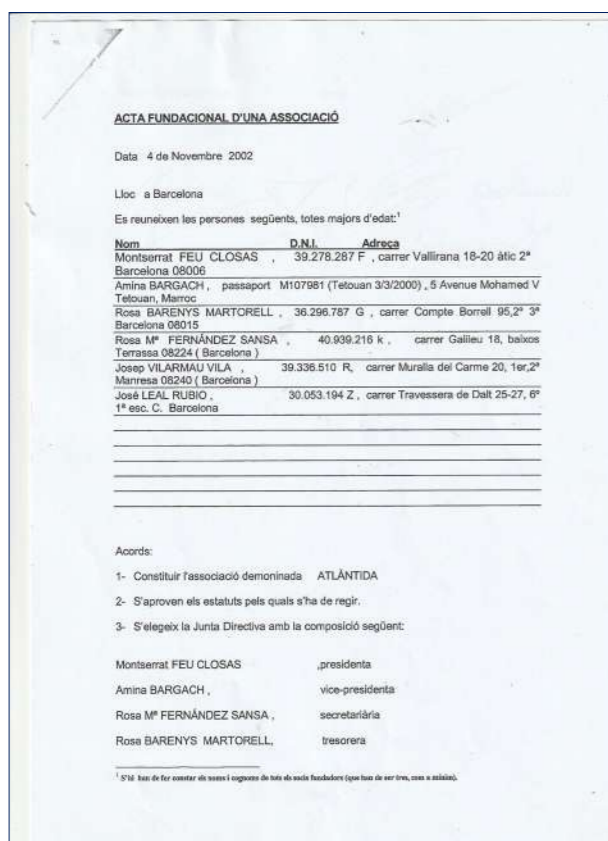

Curs de formació

CRONOLOGIA ANY A ANY

2002

- Acta fundacional de l'Associació Atlàntida. L'assemblea se celebra el 4 de novembre del 2002 i la primera junta directiva la integren: Montserrat Feu, Amina Bargach, Rosa Maria Fernández, Rosa Barenys, Josep Vilarmau i José Leal.

Acta fundacional d'Atlàntida

2003

- La sala d'actes del CIDOB acull el 24 d'octubre la primera assemblea general en la qual l'associació es dona a conèixer. Montserrat Feu presenta l'entitat i la majoria dels assistents expressen la seva voluntat de sumar-se a Atlàntida.
- Atlàntida es defineix com "una entitat de professionals per la interculturalitat que vol impulsar la creació d'una xarxa de professionals que treballen, coneixen o tenen relació directa amb els moviments migratoris. La xarxa es fa extensible als països costaners de la Mediterrània, entenent que els països emissors i receptors dels moviments migratoris hem de treballar conjuntament".

- L'activitat de l'associació neix a partir d'un treball previ d'intercanvi i relacions entre professionals de Catalunya i el Marroc en matèria de processos migratoris i en la necessitat de consolidar projectes de treball amb més continuïtat. La seva actuació es realitza en dos nivells: a partir i des dels professionals de la xarxa de cada país, propiciant espais de debat i reflexió entorn de la interculturalitat, o bé mitjançant la realització de projectes per avançar en el diàleg entre cultures, la tolerància i el respecte mutu.

Atlàntida neix com una entitat de professionals interculturals que impulsa una xarxa per treballar, conèixer i relacionar-se amb la migració.

2004

- El gener de 2004 es presenta l'informe sobre el nivell de formació de la població marroquina a la ciutat de Barcelona, realitzat per Atlàntida i l'associació Ibn Batuta, que servirà de base per al disseny del projecte Interprofessions.
- L'associació presenta, el març de 2004, el seu pla d'actuació, en el que planteja algunes iniciatives com el projecte Interprofessions, orientat en una primera fase als professionals titulats, procedents de les migracions del Marroc.
- Es modifiquen els estatuts per tal d'afegir un nou punt en els objectius, que ara també inclouen el compromís per la cooperació en el desenvolupament.
- És un any d'impuls per a l'associació, que se centra a organitzar les primeres activitats, els primers contactes i relacions, i en crear una estructura bàsica per poder gestionar els projectes que es proposaven.
- S'obté la cessió de local de lloguer de la Diputació de Barcelona, als baixos del carrer Vilamarí, 31, on s'estableix la seu d'Atlàntida.
- Es comença a col·laborar amb el Grup de Treball de Refugiats i Estrangers de l'Ajuntament de Barcelona i es presenta el projecte Atlàntida a l'Institut Europeu de la Mediterrània (IEMED), que s'ofereix a col·laborar com ja fan el CIDOB, el Fons Català de Cooperació al Desenvolupament, la fundació SER.GI, l'associació APIP, el Mouvement Européen des Travailleurs Sociaux (METS), l'Institut Magreb-Europe de la Universitè de Saint Denis, o l'Institut de la Famille et des Systemes Humains.
- Es proposa celebrar un col·loqui al Marroc sobre "Familia i societat en el context migratori", obert a professionals i organitzacions de la societat civil marroquina.
- Neixen propostes per organitzar un taller presentat per Rosa M. Fernández en el marc del Fòrum 2004 sobre "Dona i Immigració" i el projecte "Salut mental i processos migratoris", presentat per José Leal, per a un possible col·loqui al Marroc.

Presentació del llibre Perfums i bellesa de les dones del Marroc

Jornades al Marroc "Familia i societat. Processos migratoris"

- ~ Creació de diverses comissions i grups de treball sobre la preparació del congrés de Marroc, el programa Interprofessions i la cooperació en el desenvolupament.
- ~ Acord per dissenyar i posar en funcionament la web atlantidamigra.org

L'associació viu un any d'impuls i organitza les primeres activitats, contactes i relacions, a més de crear una estructura bàsica de gestió.

2005

- ~ Durant el mes d'abril es consolida la Xarxa Associativa Catalunya-Marroc que permet organitzar un viatge de divuit professionals per participar en un col·loqui sobre "Família i societat en el context migratori", a Tetuan.
- ~ Conjuntament amb el Departament de Salut de la Generalitat, s'organitza el simposi Salut mental i processos migratoris, celebrat a l'Institut Europeu de la Mediterrània (IEMED) de Barcelona, el 18 i 19 novembre, amb l'assistència de molts professionals.
- ~ Primer programa de formació a professionals sobre "La relació i la comunicació intercultural", amb el suport de l'Àrea de Benestar Social de la Diputació de Barcelona.
- ~ Es creen noves comissions de treball sobre "Salut mental i processos migratoris", "Formació" i "Interprofessions".
- ~ L'Associació de Marroc, constituïda inicialment per 11 professionals que treballen en diversos àmbits, acorda plantejar un pla d'actuació sobre "La promotion des migrants a travers d'une approche interculturelle".
- ~ Es treballa per aconseguir major presència institucional i social, a fi d'ampliar el nombre de socis i consolidar els seus objectius.
- ~ S'obre la seu del carrer de Vilamarí, 31, de Barcelona, cedida per la Diputació de Barcelona, fet que permet realitzar actes i reunions i disposar d'un espai on dur a terme la gestió de l'organització.
- ~ Es reestructura la junta directiva i es fa el nomenament de Saïd El Kadaoui com a secretari i de Maria Teresa Crespo, com a vocal.

Full informatiu del I Simposi de Salut mental i processos migratoris

Inauguració del I Simposi Salut mental i processos migratoris

Quadern Atlàntida 1

- ~ Publicació del Quadern Atlàntida número 1, sobre "Família i societat en el context migratori", amb les dades de les jornades celebrades al Marroc el 2005. A partir d'aquí els *Quaderns Atlàntida* es converteixen en la publicació institucional de l'entitat.
- ~ Totes les comissions de treball es posen en marxa i s'inicien les formacions amb un curs sobre "La relació i la comunicació intercultural" amb Margalit Cohen-Emerique.
- ~ Durant el mes de desembre es posa en funcionament el projecte Interprofessions, dirigit a persones novingudes del Marroc, amb el suport de l'Obra Social la Caixa i amb la col·laboració de l'associació Ibn Batuta de Barcelona.

El simposi Salut mental i processos migratoris, organitzat amb el Departament de Salut, agafa força amb l'assistència de molts professionals.

2006

- ~ Al gener se celebra la primera reunió de la Xarxa Marroc i es presenta un pla d'actuació, que fixa dos cursos de formació: "Relació i la comunicació intercultural" i "Aproximació i coneixement del Marroc".
- ~ Conveni amb el Centre Françoise Minkowska (França) per realitzar activitats de formació i també intercanvi de documentació a través de la pàgina web. Es convoquen actes amb professionals com el Dr. Rachid Benegadi i Marie Jo Bourdin.
- ~ Es desenvolupa la jornada Els processos d'integració d'infants i joves de la segona generació, amb el suport de la Secretaria d'Immigració de la Generalitat i col·laboració de IEMED. La Comissió de Formació contacta amb l'associació Ibn Batuta pels actes de l'any del Marroc 2007.
- ~ S'organitzen diferents trobades formatives, com ara el seminari "La relació i la comunicació intercultural", continuació del que ja s'havia impartit el 2005, i que tenia previst un tercer nivell durant l'any 2007.
- ~ Es treballa en un debat obert sobre la problemàtica dels menors no acompanyats, per tal d'identificar les millors respostes a aquesta realitat. Es proposa la participació de Mercedes Jiménez, de Tànger, i de l'Associació Casal dels Infants del Raval. També es prepara un debat amb el CIDOB titulat "Els menors marroquins no acompanyats".
- ~ Jornada al Centre d'Atenció a la Dona (CAID) de l'Ajuntament de l'Hospitalet a càrrec d'Amina Bargach i dirigida a professionals dels Serveis Socials.
- ~ L'associació desperta un notable interès entre els professionals, fet que es tradueix en una elevada demanda per tal d'incorporar-se com a socis, i es crea una comissió per gestionar-la.
- ~ Modificació dels estatuts per afegir "cooperació al desenvolupament" entre els objectius de l'associació. La junta directiva es renova: Montserrat Feu (presidenta), Saïd El Kadaoui Moussaoui (secretari), Rosa Barenys (tresorera), i Teresa Crespo i Mercè Janer (vocals), a més d'Amina Bargach com a vicepresidenta amb seu a Rabat.

Formació per a professionals "La relació i la comunicació intercultural"

L'aparició del número 1 del Quadern Atlàntida converteix aquesta capçalera en la publicació institucional de l'entitat.

2007

- ~ Celebració del Col·loqui de la Xarxa Intersocial a Alger sobre “El sistema educatiu i els processos d’inserció”.
- ~ La participació d’Atlàntida al Col·loqui de la Xarxa Intersocial a Alger es valora molt positivament perquè ofereix l’oportunitat per relacionar l’entitat amb professionals de la xarxa mediterrània.
- ~ Presentació del llibre *Perfums i bellesa de les dones del Marroc*, escrit per un soci de Marroc, als jardins de l’Hospital de Sant Pau, amb un taller de maquillatge de gena i perfums marroquins, organitzada amb Ibn Batuta.
- ~ S’organitzen els cursos “La santé et maladie”, a càrrec de Raschid Bennegadhi, la “Intervenció amb infants, adolescents i joves magribins”, a càrrec d’Amina Bargach i Saïd El Kadaoui, així com els “Professionals de la salut en la gestió de la diversitat cultural”, a càrrec de Mercè Janer.
- ~ L’associació disposa d’una estructura per fer front a la gestió dels seus projectes i té establert gràcies a les subvencions de l’Ajuntament de Barcelona, la Diputació de Barcelona i la Secretaria de Migració de la Generalitat.
- ~ Es planteja si l’activitat de l’entitat ha d’obrir-se cada vegada més a l’exterior amb formació i jornades, o si bé s’ha de centrar en els objectius inicials de potenciar la reflexió i intercanvi dels professionals que treballen en la migració.
- ~ Durant aquest any es prepara el disseny d’un Màster sobre la Relació i Comunicació Intercultural juntament amb l’Escola de Teràpia Familiar de l’Hospital de Sant Pau i la Universitat Autònoma de Barcelona.
- ~ La Plataforma del Consell Social de les Migracions demana a l’associació un informe sobre els mitjans de comunicació i les migracions.
- ~ Al novembre es presenta el Quadern Atlàntida número 2: “La migració a Catalunya. Els processos d’integració dels infants, adolescents i joves”.
- ~ Es proposa canviar els estatuts i que l’entitat passi a créixer en tot l’àmbit estatal, però es desestima en considerar que l’associació encara s’ha de consolidar.

La participació en el Col·loqui de la Xarxa Intersocial a Alger posiciona a l’associació dins del panorama de la Mediterrània.

Quadern Atlàntida 2

2008

- ~ Signatura de nous acords i convenis amb la Fundació Viure i Conviure de l’Obra Social la Caixa, la Diputació de Barcelona, Fedelatina (Federació d’Entitats Llatinoamericanes de Catalunya), Càritas Diocesana Barcelonina i el Col·legi Oficial de Diplomats en Treball Social.
- ~ Es publica el Quadern Atlàntida número 3, que recull el treball realitzat en el simposi sobre “Salut mental i processos migratoris”

- ~ Celebració de tres seminaris dins del Pla de formació del Departament de Salut:
  - ~ “Els professionals de la salut en la gestió de la diversitat i la relació Intercultural”, amb Mercè Janer, Fàtima Ahmed i Josep M. Armengou.
  - ~ “Intervenció amb adolescents i joves i els processos adients”, amb Amina Bargach i Saïd El Kadaoui.
  - ~ “Santé-maladie, soins et cultures”, amb Rachid Bennegadi (Centre Françoise Minkowska de París).
- ~ S’organitzen les jornades “Inmigración, las vicisitudes del espacio de amparo”, a càrrec de Claudia Yelin; “Salut i immigració, un repte per l’administració local”, a l’Ajuntament Montcada i Reixach; i “Identitat, immigració i exili, salut mental i drets humans,” al Congrés de Salut Mental de Barcelona.
- ~ Es participa en trobades com la taula rodona “Les maternitats”, a l’espai Dona i IBN; al tercer simposi sobre l’educació a Catalunya de la Fundació Jaume Bofill; al procés participatiu de la Llei d’acollida de les persones migrades; a les converses sobre Mediació i interculturalitat de l’Obra Social la Caixa; a l’Escola d’Estiu sobre Interculturalitat de Girona; a les Jornades sobre Reagrupament familiar de l’Ajuntament de Barcelona o al Tercer Congrés Internacional de Feminisme Islàmic.
- ~ Presentació de l’estudi sobre “Els processos de socialització de les adolescents d’origen marroquí escolaritzades a la província de Barcelona”, a càrrec de Nuria Mata i finançat per la Diputació de Barcelona.
- ~ S’entra en el projecte europeu AMAC sobre Salut i Immigració i, a través del Centre Françoise Minkowska, es participa en el Mouvement Européen des Travailleurs Sociaux (METS).
- ~ Es continua valorant l’elaboració d’un pla estratègic que signifiqui un pas més per la consolidació de l’associació i trobar el millor model de futur.

2009

- ~ Signatura d’un conveni amb la Secretaria d’Immigració de la Generalitat, el Servei d’Ocupació de Catalunya, el Consell Interuniversitari, la Secretaria General d’Universitats del Ministeri d’Educació i l’Àrea d’Integració Social de la Fundació la Caixa per tal de promoure el Servei d’Acompanyament al Reconeixement Universitari (SARU) que permeti obtenir el reconeixement de les qualificacions acadèmiques obtingudes al país d’origen.
- ~ La creació del SARU s’inclou en el Pacte Nacional per a la Immigració.
- ~ Es completa el seminari “Sistemes familiars i interculturalitat. Las familias d’origen xinès. Les families procedents del Marroc”, iniciat el 2008.
- ~ S’organitza el segon simposi sobre “Salut mental i processos migratoris: noves realitats, noves propostes”, amb la col·laboració del Departament de Salut.

Quadern Atlàntida 3

L’activitat és molt intensa a tots els nivells, tant per l’organització de trobades com pels convenis amb institucions o col·laboració internacional.

- ~ Acte conjunt amb l'Ajuntament de Sant Adrià de Besòs i el Museu d'Història de la Immigració en el Dia Internacional de les Persones Migrants. S'organitza la xerrada "Processos migratoris i memòria" sobre la immigració interior de la resta d'Espanya a Catalunya als anys 50, una taula rodona i la projecció d'una pel·lícula.
- ~ Es fomenta la formació en salut mental organitzant "La intervenció en salut mental en els processos migratoris", dins del Pla Director de Salut Mental i Addicions de Catalunya, organitzat amb l'Hospital de Sant Pau.
- ~ Celebració del primer seminari sobre migració i interculturalitat.
- ~ Debat sobre qüestions de migració i interculturalitat, amb un cinefòrum a partir de la pel·lícula "Chicos normales", sobre un barri de Tetuan.
- ~ Divulgació i presentació del SARU a entitats com Fedelatina, consolat de Colòmbia, Càritas Diocesana, associació Ibn Batuta, Creu Roja, Enlace Barcelona, Federació d'Entitats Bolivianes, associació Pakistanies.
- ~ El pla de treball es focalitza en el projecte SARU i també en l'Interprofessions, com a complement per cobrir un perfil de població no universitària.

La creació del projecte SARU marca un punt d'inflexió en l'activitat d'Atlàntida, donant una nova raó de ser a l'entitat.

2010

- ~ Es realitza la proposta de redactar un pla estratègic per a l'associació amb l'objectiu de consolidar-la i avançar en els seus objectius. L'ombra de la crisi comença a fer témer pel futur d'algunes accions.
- ~ Nova formació en salut mental amb "La intervenció en salut mental en els processos migratoris", continuant amb el Pla Director de Salut Mental i Addicions de Catalunya, organitzat per l'Escola de Teràpia Familiar de l'Hospital de Sant Pau.
- ~ S'organitzen diversos seminaris: "Concepte de diversitat. La diversitat cultural i la gestió de la diferència" i els "Sistemes familiars i interculturalitat", sobre famílies magrebines, famílies llatinoamericanes i sistemes familiars subsaharians. També es tracta sobre "La construcció de la identitat en els adolescents i joves. Processos d'integració de les segones generacions", "Els processos de reagrupament familiar", "La salut i la malaltia. La prevenció comunitària. El treball en xarxa i la creació d'espais transaccionals" i "Famílies procedentes de Senegambia en el contexto migratorio".
- ~ Celebració del col·loqui internacional sobre "Interculturalitat i intervenció social", conjuntament amb la Universitat Ramon Llull i les escoles de Treball Social i Educació Social de la Fundació Pere Tarrés.
- ~ S'organitzen les jornades "Migració, psicopatologia, intervenció sistèmica", conjuntament amb l'Escola de Teràpia Familiar de l'Hospital de Sant Pau, la Fundació Robert de la UAB i el suport del Departament de Salut. Es tracten aspectes com les "Bases relacionals del diagnòstic psicopatològic en referència a la població migrant", les "Eines per a la mediació intercultural" i "Nens feliços i trastorns de personalitat".
- ~ Després de diferents intents, s'abandona la possibilitat de constituir l'associació Atlàntida Marroc, per les dificultats administratives i legals entre els dos països, encara que es manté la relació entre els professionals, així com també amb organitzacions marroquines.

Tot i l'inici de la crisi, agafa força la tasca a nivell formatiu en l'àmbit de la salut, gràcies a accions amb diverses administracions i institucions.

2011

- ~ "La situació de greu crisi econòmica ens confronta a noves situacions de desigualtat i de discriminació que afecten molt de ple a la població immigrada... Aquesta situació suposa un nou repte per la xarxa associativa, que es manifesta, malgrat tot, amb voluntat de donar un servei a la població migrant i als professionals implicats, per tal d'avançar conjuntament vers una societat més justa i solidària". Així s'expressa el resum d'activitat d'Atlàntida en el bienni 2011-2012, el més complicat a causa de la crisi.
- ~ L'associació entra en el Consell Municipal d'Immigració de l'Ajuntament de Barcelona i participa activament en una jornada sobre interculturalitat.
- ~ Es pren part en la Comissió d'Immigració com a membres de les Entitats Catalanes del Tercer Sector (ECAS).
- ~ El mes d'abril es projecta el documental "Sombras" i s'ofereix una taula rodona sobre l'emigració clandestina procedent d'Àfrica, conjuntament amb AHIGE (Associació Homes Igualitaris) i la col·laboració de la Diputació de Barcelona.
- ~ Durant el mes de desembre es participa en el projecte europeu MOLMIL, per la valorització de les competències professionals dels migrants qualificats peruans a Espanya, Itàlia i Perú, presentat a la Comissió Europea per la Universitat de Pàdua (Itàlia).

Assemblea d'Atlàntida als locals de CIDOB

Malgrat la immensa problemàtica generada per la crisi, l'entitat i els seus associats decideixen mantenir la seva tasca de servei i suport.

2012

- ~ Es continua treballant per mantenir operatius els convenis i els acords de col·laboració amb entitats i institucions com la Fundació Viure i Conviure de l'Obra Social la Caixa, el Departament Benestar i Família de la Generalitat, per la tasca del projecte SARU, o amb la Diputació de Barcelona, per al projecte Interprofessions.
- ~ Es renova la relació amb Coop57 com a socis cooperatius.
- ~ Es decideix continuar la col·laboració amb el Centre Françoise Minkowska de París i amb el Comité Marocain des Etudes Strategiques Internationales (CMIESI) de Fez.
- ~ Al juny s'organitza un viatge al Festival de Músiques Sacres de Fes, amb trobades amb el CMIESI i amb responsables de l'Ajuntament de la ciutat.
- ~ Xerrada "Superar la dicotomia nosaltres/ells", a partir de la publicació del llibre *Cartes al meu fill: un català de soca-rel, gairebé*, de Saïd El Kadaoui.
- ~ Durant el mes d'octubre es participa en la jornada commemorativa dels 30 anys del Centre Françoise Minkowska de París.

Viatge al Festival de Fes
Proposta de Viatge Per l'Associació Atlàntida

Proposta del viatge a Fes

- ~ Es participa en una trobada amb la Xarxa de Salut Mental per tractar sobre la psicologia social.
- ~ Al desembre, s'arriba a un acord amb ACSAR per la cessió d'un espai en les seves instal·lacions per tal d'ubicar-hi les oficines d'Atlàntida a un preu reduït.
- ~ Edició del quart Quadern Atlàntida, amb el contingut del Col·loqui Internacional sobre Competències Interculturals de l'any 2011, que es publicarà finalment durant el primer trimestre de 2013 a la revista *Educació Social*.

2013

- ~ Celebració dels 10 anys de la creació d'Atlàntida. A l'abril es fa una trobada àmplia i un sopar amb un debat dinamitzat per Saïd El Kadaoui, psicòleg i escriptor sobre el tema "Identitat, orígens i viatge".
- ~ Seminari sobre "Entorn i família i processos migratoris", organitzat conjuntament amb l'Escola de Teràpia Familiar Sistèmica del Dr. Linares de l'Hospital de Sant Pau.
- ~ El número 54 de la revista *Educació Social* dedica un monogràfic a comunicació intercultural.
- ~ Publicació dels continguts del col·loqui sobre "Competències interculturals dels professionals de l'acció social" a la *Revista d'Intervenció Socioeducativa*.
- ~ Curs sobre les mutilacions genitals femenines "Propuestas para un abordaje preventivo desde los diferentes ámbitos de actuación profesional", amb Adriana Kaplan.
- ~ L'assemblea extraordinària planteja la difícil situació d'Atlàntida i la manca d'alternatives per tal de superar la crisi del moment i al setembre la junta directiva acorda redactar un document per donar a conèixer als socis la orientació de futur davant la situació de crisi, a partir de la redefinició dels objectius i la reducció de despeses a partir de tancar alguns serveis, reduir la jornada del personal, buscar un local cedit sense cost o treballar aliances amb altres entitats.
- ~ Es participa en la Fira d'Entitats del Consell Municipal d'Immigració de l'Ajuntament de Barcelona per tal de cercar nous àmbits de col·laboració.
- ~ Durant el mes de novembre se celebra la jornada "La salut mental en alguns indrets d'Àfrica", amb la projecció de la pel·lícula "Els oblidats dels oblidats" i amb una taula rodona.
- ~ Al desembre es participa en el 14è Congrés de l'Association Internationale pour la Recherche Interculturelle de Maroc (ARIC) sobre "Valorisation des savoirs et des connaissances de la population immigré", organitzat per la Universitat Mohamed V de Rabat. Atlàntida, com a membre de l'entitat, va entrar a formar part del Consell d'Administració de l'associació.

Es lluita per mantenir els convenis i els acords amb el màxim d'entitats i institucions, sobretot per seguir operant els projectes i serveis de l'entitat.

Celebració dels 10 anys de la creació d'Atlàntida

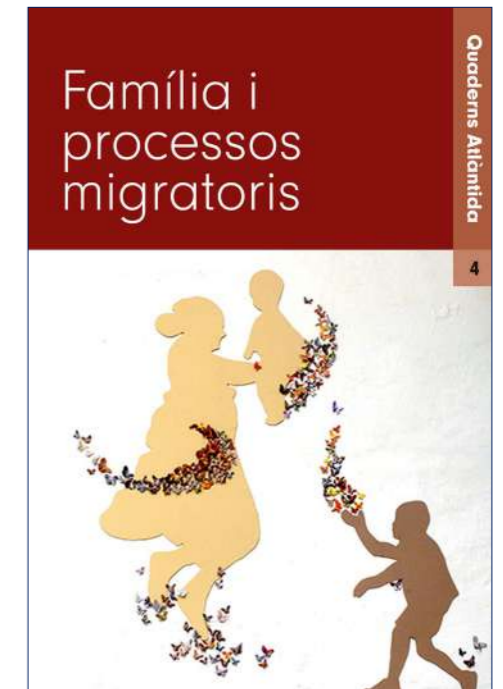
L'associació es planteja a fons la difícil situació del moment i es decideixen retallar les despeses i reorientar alguns serveis.

Participació a la Fira d'Entitats. Ajuntament de Barcelona

2014

- ~ Jornada sobre els tres anys del SARU organitzada per les institucions de la seva Comissió de Seguiment.
- ~ Es presenta el llibre *Hay moros en la costa. Literatura marroquí fronteriza en castellano y en catalán*, a càrrec de Cristian H. Riccies, de la Universitat Merced (Califòrnia) i de Saïd El Kadaoui, psicòleg i escriptor.
- ~ Es van iniciar els sopars-debat amb el tema "Trajectòries migrants", amb la participació de Inongo Vi Makome, escriptor camerunès, autor de diferents assajos sobre processos migratoris.
- ~ Assistència al XXVI Congrés de l'Associació Mundial de Psiquiatria amb Red Atenea a Madrid sota el lema "Emigrar en condiciones extremas y salud mental", amb la intervenció sobre "Experiencias de apoyo social y psicosocial a inmigrantes", amb la presentació dels projectes SARU i Interprofessions.
- ~ Seminari "Transformacions de la família en els processos migratoris" a Tànger, organitzat conjuntament amb l'Institut Sistemàtic de Barcelona (ISBA) i amb l'Association Marocaine pour la Recherche et la Tarapie Systemique (AMRTS) de Rabat. L'entitat aprofita per fer diferents contactes amb visites a serveis i institucions marroquines.
- ~ Es publica el Quadern Atlàntida número quatre, que recull el material del seminari "Transformacions de la família i processos migratoris".
- ~ Es proposa el projecte REL, per tal de reconèixer la formació reglada i l'experiència laboral a la població emigrant que desitgi retornar al seu país.
- ~ L'associació participa al Consell Municipal per la Immigració i en la Fira d'Entitats del Consell, a més d'integrar-se en la Comissió d'Immigració d'Entitats Catalanes d'Acció Social (ECAS).
- ~ L'estratègia de sensibilització social genera el projecte "Construïm interculturalitat", amb activitats com jornades de debat, presentació de llibres o informes, cicles, un seminari a Tànger, xerrades, manteniment de les xarxes i relació amb les entitats i plataformes relacionades amb la migració.
- ~ Es renova la junta directiva, amb Montserrat Feu, com a presidenta; Teresa Crespo, secretària; Emili Vilaró, tresorer, i Rosa Barenys, Rosa Bonet, Rosa Domènech i Lluïsa Marugat, com a vocals.

Quadern Atlàntida 4

A poc a poc es recupera l'activitat habitual de l'entitat i tornen les accions de caire internacional.

2015

- ~ Es presenten dues aportacions a la Xarxa Intersocial sobre el context de crisi i els projectes SARU i Interprofessions en la trobada sobre "Accueil et relation d'aide auprès des populations migrantes" de Lió.

~ Desenvolupament d'un pla pilot de tres mesos amb el projecte REL (Reconeixement Experiència Laboral de les persones emigrants), amb el suport de la Generalitat de Catalunya, per tal de facilitar informació, orientació i assessorament per a l'obtenció del certificat de reconeixement a partir de la demostració de les competències de la persona.

~ Seminari mensual sobre "Identitat i pertinences. Una visió des de la literatura, la psicoanàlisi i el cinema, de la repercussió de la migració en la identitat", a càrrec de Saïd El Kadaoui Moussaoui, psicòleg i escriptor.

~ Presentació del llibre *Pedra sobre pedra. Diari d'una mediatadora intercultural*, a càrrec de les autores Anna Cabot i Badia Bouia.

~ Jornada "Immigració i refugiats. Dos aspectes clau a conèixer i debatre", organitzada de manera conjunta amb Impuls per a l'Acció Social, Fundació APIP-ACAM i Fundació ACSAR.

~ Sopar-debat de "Trajectòries migrants" sobre "Síria, 5 anys de guerra. Immigració i refugi", amb professionals i persones d'origen sirí.

~ El projecte "Construïm interculturalitat" de 2014 té continuïtat amb diverses accions que busquen potenciar noves activitats a l'associació.

~ Participació en el Col·loqui de la Xarxa Intersocial dels Països de la Mediterrània. Es reforça la connexió internacional i es fan nous contactes amb professionals de països com Síria, Palestina i Marroc. A més de la participació continuada en les activitats, es presenta l'article "Valorisation des savoirs et des connaissances de la population immigrée" que Montserrat Feu va publicar en l'obra col·lectiva "Les mouvements sociaux à l'épreuve de l'interculturel" de l'Harmattan (París).

Presentació del llibre Pedra sobre pedra

Un pla pilot arrenca el projecte REL, que facilita el reconeixement de competències als migrants que volen retornar al seu país.

2016

~ Sopar-debat "Murs. Tanques i fronteres: Ceuta i Melilla", amb la participació de José Leal, psicòleg clínic i psicoanalista, en el marc del cicle "Trajectòries migrants".

~ Jornada sobre "Bones pràctiques d'intervenció en immigració i interculturalitat" en àmbits com l'ensenyament, la salut o els serveis socials en col·laboració amb l'Hospital de Sant Pau, la Generalitat de Catalunya i la Diputació de Barcelona.

~ L'entitat busca recuperar la normalitat "precrisi" i aposta per seguir la línia marcada des de la seva fundació per tal d'oferir entorns formatius als professionals i crear espais per donar a conèixer la realitat de les persones migrants.

~ Es decideix aprofundir en el projecte REL (Reconeixement de l'Experiència Laboral) per als emigrants que volen retornar al país d'origen. Després del pla pilot de l'any anterior, es decideix treballar en l'atenció individualitzada, fomentar la difusió entre les entitats i institucions, definir els circuits i protocols, a més de crear tota la documentació i fitxes a utilitzar per al correcte seguiment dels processos.

La millora de la situació després de la crisi fa que es busqui continuar oferint entorns formatius als professionals i crear espais d'interculturalitat.

I Jornada de "Bones pràctiques d'intervenció en migració i interculturalitat"

Nadala de l'Associació Atlàntida

~ Creació de les jornades destinades a treballar les bones pràctiques en el sector, que tindran continuïtat al llarg en el temps. El seu objectiu és evitar la tendència, sobretot des dels mitjans de comunicació, de visualitzar només els problemes i les situacions de conflicte.

~ Es fa una aposta per connectar amb la Taula del Tercer Sector, amb la comissió permanent del Consell Municipal d'Immigració de l'Ajuntament, així com amb els grups de treball de la Fira d'Entitats, la Taula de Ciutadans i Immigració de la Generalitat i el grup de treball Catalanes i catalans d'origen marroquí de la Generalitat.

~ En l'àmbit europeu es reforça el contacte amb el Centre Françoise Minkowska de París, que ofereix estades a professionals per a la promoció de diverses pràctiques, i amb el consell permanent de l'Association Internationale pour la Recherche Interculturelle (ARIC) i amb la Red Atenea.

~ Es publica el Quadern Atlàntida número cinc, en el qual es recull el material de la primera Jornada "Bones pràctiques d'intervenció amb immigració i interculturalitat" de 2016.

Quadern Atlàntida 5

2017

~ Es tanca un acord de col·laboració amb Sinergia Social, mitjançant el qual Atlàntida s'integra en la seva xarxa amb l'objectiu de millorar diversos aspectes funcionals i d'organització. El treball conjunt es trasllada sobretot a la gestió econòmica, administrativa i laboral d'Atlàntida, a més d'incorporar a un representant de Sinergia dins de la junta d'Atlàntida.

~ Domènec Domènech s'incorpora a la junta directiva com a representant de Sinergia Social.

~ Creació del grup de treball "Intervisió", amb la finalitat de disposar d'un espai per reflexionar, compartir i contrastar experiències i idees entre els professionals.

II Jornada de Bones pràctiques "Els contextos relacionals dels adolescents a Catalunya. Es pot evitar la radicalització?"

- ~ El bon resultat de l'edició organitzada l'any 2016 fa que es doni continuïtat a les jornades de Bones pràctiques, tractant sobre "Els contextos relacionals dels adolescents a Catalunya. Es pot evitar la radicalització?", en col·laboració amb la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona i l'Escola de Teràpia Familiar de l'Hospital de Sant Pau.
- ~ Es treballen noves col·laboracions amb l'Escola de Teràpia Familiar de l'Hospital de Sant Pau.
- ~ Preparació i participació en el sisè Congrés Català de Salut Mental sobre "Onades migratòries i crisi de refugiats. Drets humans i salut".

2018

- ~ Publicació del Quadern Atlàntida número sis, amb el recull del material de la primera jornada sobre Bones pràctiques en immigració i interculturalitat, sota el títol "Com són les relacions dels joves i adolescents a Catalunya".
- ~ Jornada sobre "Migracions exili i refugi: drets humans i salut mental" de la Fundació Congrés Català de Salut Mental, amb la participació de Saïd El Kadaoui a la taula debat "Com fer possible les xarxes relacionals entre les persones i les entitats".
- ~ Taller de "Derechos Civiles" organitzat amb Fedelatina, amb 63 participants. Després de la sessió es va obrir un torn de consultes.
- ~ Es dona continuïtat al grup "Intervisió" creat l'any 2017, tractant temes sobre diversitat i interculturalitat.
- ~ Diàleg sobre la islamofòbia, a càrrec de Lurdes Vidal de l'IE-MED i Saïd El Kadaoui d'Atlàntida, després de l'assemblea de socis.
- ~ III Jornada de Bones pràctiques en immigració i interculturalitat. Es debat sobre "Conèixer i compartir històries de vida", amb l'audiovisual "Uns i altres", a càrrec de JOMA i Najat Al Hachmi com a relatora de la jornada.
- ~ Nou plantejament del projecte SARU, amb nova coordinació des de Sinergia i l'objectiu d'estendre l'oferta per tot Catalunya quan es disposi de recursos.
- ~ Durant aquest any s'avancen les tasques prèvies per a la redacció d'un pla estratègic de l'entitat. Es tracta de generar un canvi en la dinàmica d'Atlàntida i de la junta. Es decideix que cal afrontar-lo des de diversos fronts: l'estratègic, el de governança i relacions amb els socis, a més del de relacions institucionals, deixant l'organització i la gestió per a l'equip tècnic de Sinergia.

La nova realitat de l'entitat fa essencial la integració en la xarxa Sinergia Social, millorant diversos aspectes funcionals i d'organització.

Quadern Atlàntida 6

Les jornades de Bones pràctiques pretenen aconseguir un major coneixement teòric, alimentat des de la praxi, i servir de guia per als professionals.

2019

- ~ Participació en el VIII Congrés Internacional "Sociétés plurielles, travail social et vivre ensemble" a Beirut (Líban). Es presenten els treballs "Estudiants de Síria refugiats al Líban que complementen estudis en universitats catalanes" i "SARU. Servei d'Acompanyament al Reconeixement Universitari".
- ~ Jornada de reflexió sobre el futur d'Atlàntida i taula rodona amb Blanca Garcés (Cidob), Gemma Pinyol (Instratègies), Glòria Rendom (Saier) i Pepa Martínez (LaFede.Cat). Inauguració a càrrec de Laia Ortiz, tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Barcelona, i cloenda amb Carles Campuzano, d'Acasar, i Oriol Amorós, secretari d'Immigració de la Generalitat de Catalunya.

IV Jornada de Bones pràctiques "Asil i refugi a la Unió Europea. On estem?"

- ~ La síntesi de les conclusions de la jornada es concentren en un pla estratègic amb deu propostes: enfortir la junta directiva; distribuir funcions i ampliar els espais de participació, promoure la reflexió crítica i el discurs inclusiu; potenciar les jornades i el *Quadern Atlàntida*, crear una oferta formativa atractiva, enfortir la capacitat de gestió, guanyar capacitat d'incidència, crear i capitalitzar programes propis, guanyar dimensió internacional i planificar i sistematitzar el projecte d'Atlàntida. Igualment, s'aposta per seguir potenciant els programes SARU i Interprofessions, i no deixar de celebrar jornades.
- ~ IV Jornades de Bones pràctiques en immigració i interculturalitat: "Asil i refugi a la Unió Europea. On estem?". Es coorganitza amb l'APIP-ACAM i l'Associació intercultural Diàlegs de Dona. Taules de debat sobre "Polítiques socials i models europeus sobre els refugiats i sobre "Diferents experiències d'Intervencions amb els refugiats".
- ~ Noves sessions de divulgació del SARU, al Punt Info Jove Nou Barris (PIJ) i a l'Oficina de Treball d'Esplugues de Llobregat.
- ~ Es col·labora amb la Universitat de Granada en el llibre en honor d'Amina Bargach *Pensar en la alteridad*, amb textos de Montse Feu, Rosa Barenys i Saïd El Kadaoui. També es treballa en la traducció del francès al castellà del llibre *La methode des chocs culturels*, de Margalit Cohen-Emerique i Ariella Rothberg.

L'associació celebra una jornada de reflexió sobre el seu futur que deriva en un pla estratègic amb deu propostes a desenvolupar.

2020

- ~ Esclata la pandèmia de la COVID-19, amb greus conseqüències en l'àmbit de la salut, la societat i l'economia. Es decreta un confinament que significa aturar la majoria d'activitats i adaptar-les a la nova situació.
- ~ Reorganització dels serveis SARU i Interprofessions per tal de continuar treballant de forma telemàtica.
- ~ S'ofereix un curs de formació en línia de vint hores per a un grup de vint-i-cinc persones sota el lema: "Apropant l'estrangeria a la intervenció. Aspectes legals de la Llei d'estrangeria". L'experiència es converteix en el projecte pilot de l'aposta de formació del pla estratègic.
- ~ Malgrat les dificultats del context, es treballa per tal de dur a terme les recomanacions del pla estratègic i planificar les noves activitats.

L'esclat de la pandèmia de la COVID-19 genera greus conseqüències que obliguen a adaptar la tasca de l'associació.

- ~ L'impacte de la COVID-19 posa sobre la taula noves qüestions, donat que la pandèmia pot generar demandes diferents i exigir també noves temàtiques en la formació.
- ~ Es fa necessari seguir les iniciatives socials que es generen i, en la mesura de les possibilitats, participar-hi: signatura del Manifest de la Taula de Ciutadania i Immigració sobre l'accés a la regularitat administrativa dels joves emigrants sols.
- ~ La nova membre de la junta, Conxita Vila, participa en les Jornades d'IE-MED, "Desarticulant la islamofòbia", i es fan nous contactes professionals.

Formació per professionals

2021

- ~ Les noves necessitats telemàtiques i l'organització de les tasques obliguen a renovar la web per fer-la més útil i funcional.
- ~ Mor Montse Feu, presidenta d'Atlàntida. Amb la voluntat de tot l'equip de continuar la tasca duta a terme per la fundadora, la junta pren el seu testimoni i Teresa Crespo assumeix el càrrec de presidenta, juntament amb Esperança Esteve (vicepresidenta), Domènec Domènech (tresorer), i Conxita Vila i Montserrat Font (vocals).
- ~ El comiat a Montse Feu es converteix en un homenatge a tota la seva tasca a partir del lema "La trajectòria de l'associació Atlàntida a través de la Montse Feu". En la primera part es presenta el llibre *Pensar la alteridad. Una mirada sobre Amina Bargach y su obra*, de diversos autors, entre els qual hi ha Montse Feu, Rosa Barenys i Saïd El Kadaoui. En una segona part es fa una glosa de la Montse Feu amb la participació d'Oriol Amorós, Saïd El Kadaoui, Rosa Barenys, Amina Bargach i Teresa Crespo.

Montse Feu

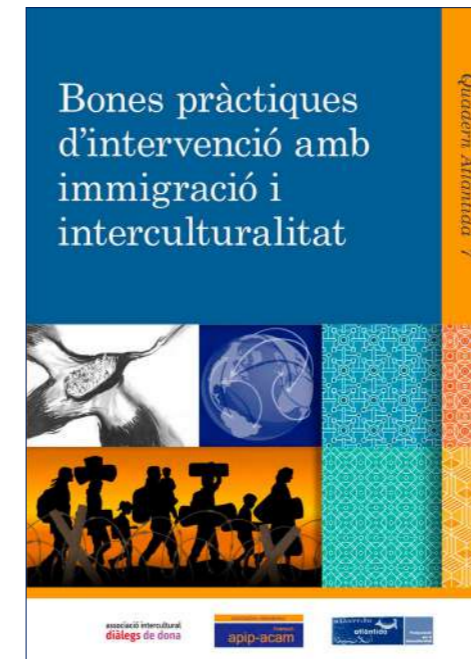
Acte de comiat a Montse Feu

Full de l'acte de comiat a Montse Feu

- ~ Es realitza un nou curs de formació en línia per a vint-i-cinc persones a càrrec de Thais Álvarez amb el títol "Apropar l'estrangeria a la intervenció".
- ~ Conferència telemàtica de Joseba Achotegui amb el títol "De la síndrome d'Ulisses a la ciutat com a espai d'oportunitat, acollida i cura", organitzada per la Diputació de Barcelona amb la participació d'Atlàntida.

La mort de Montse Feu, presidenta i fundadora, obliga a la junta a prendre el seu testimoni per continuar la tasca d'Atlàntida.

Quadrern Atlàntida 7

Infografia Memòria 2021 de l'Associació Atlàntida

- ~ Formació a l'Hospital de Sant Joan de Déu amb un curs sobre "Estrangeria i mediació intercultural" per als seus professionals.
- ~ Debat en línia, amb els ponents Saïd El Kadaoui i Gemma Pinyol, sota el títol "Identitat única, identitat múltiple".
- ~ Publicació del Quadrern Atlàntida número set, que recull el contingut de les IV Jornades de Bones pràctiques.

2022

- ~ Nova oferta de la formació en línia per impartir el tercer curs de formació "Apropar l'estrangeria a la intervenció". Es contacta amb l'entitat Noves Vies, per tal que imparteixi aquest curs.
- ~ Diàleg telemàtic sobre "La comunicació no violenta: comuniquem amb empatia?", amb Xavier Pastor, director del postgrau "Resolució alternativa de conflictes públics" de la Universitat de Girona i la Universitat Oberta de Catalunya, i Eduard Carrera, mediador comunitari i professor associat de la Universitat de Girona.
- ~ Edició del Quadrern Atlàntida número 8, amb un recull de la trajectòria i l'activitat de l'associació en els seus primers 20 anys d'història.

Diàleg sobre la comunicació sense conflictes

EL FUTUR D'ATLÀNTIDA

Què han estat aquests 20 anys

- ~ Vint anys; un període prou llarg per deixar la seva empremta. Una entitat que s'ha mantingut al llarg de tots aquests anys, malgrat les crisis socioeconòmiques viscudes.
- ~ Un projecte engrescador que molts professionals han compartit. Uns serveis per donar suport a la població estrangera. Una acció col·lectiva en defensa dels drets de tota persona. Un desig de col·laborar en la construcció d'una societat acollidora.
- ~ Uns objectius que s'han mantingut al llarg dels anys: la formació, l'intercanvi amb els professionals que treballen amb la població immigrant, l'acostament de les dues ribes del Mediterrani, l'oferta de serveis a la població immigrant (SARU, Inteprofessions).
- ~ Una líder, Montse Feu, que ha estat l'ànima i el motor del projecte, i que ha tingut la capacitat d'aglutinar a molts professionals al voltant d'aquesta iniciativa institucional.
- ~ Un equip de professionals vinculat a la junta de govern que ha impulsat aquest projecte comú.
- ~ Una clara sintonia amb les administracions públiques i entitats socials que han recolzat el projecte.

Jornades al Marroc

Què ens presenta el futur

L'associació i la seva junta, després de viure períodes d'èxit i de dificultat, en especial amb la mort de la nostra presidenta, té una voluntat ferma de continuar oferint els nostres serveis a la societat i, en especial, a la població immigrant que arriba a casa nostra.

La celebració de 20 anys és un moment propici per avaluar la feina feta, valorar l'impacte aconseguit i prendre consciència del grau d'utilitat del nostre treball, alhora que aprofitem aquest moment per fer una anàlisi de la realitat actual per tal de ser capaços de trobar noves i renovades respostes a les necessitats emergents d'avui i dels dies que vénen. Res és igual després de vint anys i Atlàntida vol identificar les noves alternatives d'intervenció per tal d'impulsar una renovada organització on la gent jove trobi el seu espai, la població immigrant pugui participar plenament i que la societat ens identifiqui com un referent en la defensa de l'equitat, dels drets de tota persona i, en conseqüència, de la lluita contra l'exclusió, el racisme i la xenofòbia.

La junta actual, que ha assumit la continuïtat de l'entitat, creu que s'ha de continuar amb una visió renovada de l'associació i potenciar la idea, ja recollida als nostres estatuts, d'establir una xarxa de professionals per la interculturalitat, amb una participació plena i continuada en activitats com jornades, accions de formació i serveis com el SARU o Interprofessions. A més, volem fomentar el *Quadern Atlàntida* i la presència i incidència social, per tal d'aconseguir aportar a la societat aquells elements que poden ser motor de renovació.

Atlàntida no pot ni vol realitzar en solitari l'objectiu de construir una societat més igualitària i més justa, i desitja crear ponts de diàleg amb altres entitats i iniciatives que ens permetin crear una xarxa potent d'entitats i persones. Cal treballar per un canvi de model de la societat, on totes les persones trobin el seu lloc, puguin gaudir dels drets de ciutadania i disposar de les condicions necessàries per viure dignament.

Com a membre del tercer sector, Atlàntida defensa unes polítiques socials que contemplin la cobertura de les necessitats bàsiques de tota la ciutadania i exigeix als poders públics que assumeixin la responsabilitat de ser els garants d'aquesta cobertura. Amb tot, som conscients que mentre aquesta resposta pública no és capaç de garantir els drets a tota persona que viu al nostre país, ens sentim compromesos en col·laborar per trobar nous espais de governança publicoprivada que optimitzin el benestar de tota la població.

La nostra entitat treballa prioritàriament amb la població immigrant i coneixem les greus conseqüències d'unes normes injustes que tenen per objecte el seu control. Per això, apostem per una modificació de la Llei d'estrangeria per tal que les persones estrangeres que arriben a casa nostra no pateixin els condicionaments que avui es veuen obligats a viure. Demanem un canvi en la normativa de la Llei que elimini moltes de les barreres que els nous arribats es veuen obligats a patir, com són els tres anys d'espera per aconseguir la regulació de la seva situació laboral, o la reglamentació del reagrupament familiar que, lluny de tenir uns objectius positius, en la praxi quotidiana ha generat efectes nefastos.

Jornades al Marroc

Volem apostar per la lluita contra el racisme i l'exclusió. Defensem els valors que la població immigrant aporta a la nostra societat avui envellida, que precisa nova savia de mà d'obra que cobreixi la demanda d'ocupació d'alguns sectors econòmics que no sempre la població autòctona cobreix. En aquest sentit, una part del nostre esforç s'encamina a trobar noves vies que ens permetin aprofitar el potencial que representa la població nouvinguda que té formació, experiència professional i competències que, moltes vegades, es desconeixen al país receptor i, en conseqüència, són desaprovechades. En especial desitgem una correcta atenció als infants i als adolescents no acompanyats per tal que puguin construir el seu futur entre nosaltres.

Ens proposem respectar sempre les diferències existents entre la població estrangera que es troba al nostre país, avançar en el reconeixement de la riquesa que aquesta representa, saber establir un diàleg obert i permeable entre les diferents cultures, races, religions i opcions que conviuen a casa nostra, a fi de construir un espai comú de convivència i diàleg enriquidor per a tothom.

Convidem a tothom a fer-se sentir i a unir esforços per aconseguir aquestes fites que Atlàntida es proposa, i que no es deixi per demà el treball que avui entre tots i totes podem fer.

Una aproximació a les lleis d'estrangeria a Espanya: evolució, qüestions clau i reptes de futur

Gemma Pinyol-Jiménez

Directora de polítiques migratòries a Instrategies i investigadora associada de GRITIM-UPF

Aquest article pretén, de manera breu, oferir una mirada diacrònica per la legislació espanyola en matèria d'estrangeria, que permeti enfortir el debat d'on som i què volem, tot coneixent el procés que ens ha portat fins aquí.

Introducció

Fins a mitjans dels anys 80 del segle XX, Espanya era i es percebia com un país d'emigració. La gestió migratòria no era prioritària i, de fet, fins a la seva adhesió comunitària, Espanya no havia desenvolupat un marc normatiu per gestionar els moviments migratoris. L'any 1985, com a condició prèvia per ser membre de l'aleshores Comunitat Europea (CE), es va promulgar la primera llei espanyola d'immigració. Era una exigència per complir els estàndards de la CE més que una necessitat real, perquè en aquell moment, Espanya encara era un país d'emigració. De fet, l'any 1990, a Espanya hi havia al voltant de 400.000 persones estrangeres, menys de l'1,10% de la població total del país. La llei de 1985 es va aprovar per tal d'acomplir les demandes comunitàries, però també per apaivagar les inquietuds dels socis europeus: la dimensió mediterrània i iberoamericana d'Espanya es percebien com un risc d'afluència de noves migracions desordenades que, des del nou soci comunitari, podrien arribar a la resta dels països membres. No obstant això, la incorporació de Grècia, Portugal i Espanya a la Comunitat Europea al llarg dels anys 80, els va transformar en països de trànsit migratori, però també en països de destí.

En els 35 anys que ens separen d'aquell moment, Espanya s'ha convertit en un país d'immigració, amb algunes característiques pròpies. En la primera dècada del segle XXI, Espanya va ser el país que rebia, després dels Estats Units, el nombre més gran d'immigrants al seu territori (amb 600.000 arribades anuals de mitjana). A més a més, i a diferència dels països que conformaven la CE en aquells moments, Espanya rebia fluxos migratoris més diversos en origen: dels diferents països de l'Amèrica Llatina fins als països del nord d'Àfrica, del continent asiàtic i de l'Àfrica subsahariana. Aquesta intensitat i diversitat en els fluxos en un període relativament curt de temps són característiques pròpies que, a més a més, passen en un escenari com l'espanyol, que de manera similar al d'altres països del sud d'Europa, es caracteritzava per tenir un mercat laboral poc regulat i unes fronteres poc protegides.

Precisament per fer afrontar els reptes del fenomen migratori, des de 1986 s'han posat en marxa instruments, accions i polítiques destinades a la seva governança. La normativa d'estrangeria es converteix, així, en una eina clau per entendre com s'entén la gestió migratòria i com es vol donar resposta a l'entrada, acollida, integració i inclusió de les persones migrants a l'Estat espanyol. No és un instrument únic perquè, malgrat que la gestió migratòria és una competència estatal, les polítiques d'integració i inclusió recauen en mans de les comunitats autònomes i administracions locals. Però és imprescindible perquè dibuixa, entre d'altres, el marc que articula la regulació dels fluxos migratoris, i l'accés i protecció dels drets i deures de les persones migrants i la seva participació en la societat d'acollida.

1986-2000: els primers passos

L'aprovació de la Llei 7/1985 sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya¹, que va entrar en vigor l'abril de 1986, no és, evidentment, la primera normativa reguladora sobre immigració, però sí la primera que, feta en democràcia, busca ordenar la normativa existent amb vocació de caràcter general (Mazkarian, 2004).

La Llei constava de 36 articles, set dels quals dedicats als drets de les persones estrangeres, amb l'objectiu principal de garantir la seguretat jurídica. Precisament sota aquest raonament, la Llei estableix una premissa clau d'important abast social: seran subjectes de drets només aquelles persones estrangeres que resideixin a Espanya en situació de regularitat, és a dir que s'adeqüin a la normativa aprovada, tal com recull el preàmbul de la mateixa:

“Es necesario diferenciar, con absoluta claridad, las situaciones de legalidad de las de ilegalidad. Por ello, la Ley asegura la plenitud de los derechos y las garantías para su ejercicio respecto de los extranjeros que se hallen legalmente en España. Y al propio tiempo, y en prevención de las alteraciones que pudieran en su caso producirse, respecto de la convivencia social, por la presencia de extranjeros en términos no legales en España, desarrolla las medidas específicas para impedir tales situaciones” (LO 7/1985, preàmbul).

Aquesta posició de partida, que marcarà el desenvolupament normatiu posterior en matèria migratòria, té dos impactes claus. Per una banda, la necessitat d'articular un procés de regularització que permetés normalitzar la situació de les persones estrangeres residents que havien entrat abans de l'aprovació de la norma. Per altra banda, la preocupació jurídica per la protecció dels drets de les persones estrangeres.

En relació amb el primer punt, l'any 1986 s'obre un procés de regularització que afectarà 43.800 persones (sobre un total gairebé 242.000 persones estrangeres registrades) i que permetrà alhora conèixer algunes (dures) realitats sobre el mercat de treball irregular a Espanya (Izquierdo, 1990). Un procés de regularització similar es repetirà l'any 1991 amb la introducció, per primera vegada, del criteri de l'arrelament, i que afectarà 110.100 persones (Ferrero-Turrión & Pinyol-Jiménez, 2008). En relació amb el segon punt, cal mencionar que el Defensor del Poble va posar un recurs d'inconstitucionalitat a la Llei 7/1985 per limitar drets fonamentals de les persones estrangeres. El Tribunal Constitucional va sentenciar parcialment a favor del recurs, declarant inconstitucionals els articles que, com el de reunió i associació, s'entenia que vulneraven drets fonamentals individuals.

La Llei 7/1985, per tant, posa en marxa els mecanismes de gestió migratòria, i busca vincular l'entrada de les persones estrangeres al mercat de treball. Malgrat voler evitar les situacions d'irregularitat administrativa, la normativa està pensada per corregir (i sancionar) aquestes situacions de manera posterior, perquè no pot corregir les disfuncions estructurals del mercat de treball espanyol que, de fet, les promouen. Els límits sobre la igualtat de drets de les persones estrangeres també es converteixen en un element a tenir en compte a partir d'aquesta primera llei.

En aquesta línia, en la dècada dels noranta s'amplien, en el marc de la legislació vigent, els instruments de gestió migratòria. L'aparició de la fórmula del contingent de persones treballadores, les polítiques de liberalització de visats, els sistemes de control de fronteres o els acords de readmissió són algunes de les eines que es van incorporant a la gestió migratòria espanyola. L'any 1996 s'aprova un nou reglament pel desenvolupament de la Llei d'Estrangeria que acaba superant la mateixa, i obre el debat sobre la necessitat de reformar la legislació existent fins aquell moment.

Quinze anys després de la primera llei d'immigració, Espanya s'havia convertit en un país d'immigració amb fluxos migratoris heterogenis i creixents. La magnitud i la velocitat de creixement i la diversitat d'origens (així com la varietat religiosa, cultural i ètnica dels fluxos migratoris) van ser les principals característiques d'aquest procés. El 2000-2001 va ser el període de “descobriments de la immigració” a Espanya (Zapata-Barrero, 2003). Per una banda, el govern espanyol va crear les principals estructures administratives per gestionar la immigració i es van aprovar dues noves lleis d'immigració amb una gran polèmica política. En segon lloc, la immigració va entrar al debat social i als mitjans de comunicació. La mort de 8 treballadors equatorians en situació irregular en un accident de furgoneta i els atacs patits per part de treballadors marroquins també sense papers a la localitat d'El Éjido van posar en evidència la

---

¹ Vegeu <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1985-12767>

precarietat de les condicions de vida i treball de bona part de la població migrant, així com els reptes per una convivència pacífica en igualtat de drets.

L'any 2000, i després d'un procés llarg de negociació entre els diferents partits polítics, s'aprovà, amb l'oposició del Partit Popular, la Llei Orgànica 4/2000² sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social. El nom de la llei, poc habitual en altres països europeus, emfatitza la importància de la integració i la igualtat de drets, i representa una millora en relació amb l'anterior normativa, especialment perquè inclou la figura de l'empadronament com un mecanisme d'accés a determinats drets bàsics per a les persones en situació administrativa irregular (Solanes, 2010). Però la vigència d'aquesta llei es limita a un any de vida: dos mesos després de la seva aprovació, les eleccions generals porten al govern al Partit Popular, que s'hi havia oposat. El nou govern inicia immediatament una contra-reforma legislativa, que no impedeix que es duguin a terme un procés de regularització extraordinària entre març i juliol de 2000, que afectarà 163.900 persones. S'aprova també el Programa GRECO, com a primer full de ruta per desenvolupar la política d'immigració i integració pel període 2000-2004.

2001-2009: el ball de lleis d'estrangeria

El novembre s'aprova la LO 8/2000³, que entrava en vigor el 2001. La nova llei tornava a posar l'èmfasi en la restricció de drets a les persones estrangeres, vinculant-los a la seva situació jurídica, i permet un nou recurs d'inconstitucionalitat en aquest sentit. A més a més, l'aprovació del reglament d'aplicació va més enllà d'aquesta, segons el Tribunal Suprem, que n'anul·la diferents articles. Aquesta decisió servirà d'excusa per promoure una nova LO, la 14/2003⁴, que serà el nou instrument legislatiu en matèria migratòria. Aquesta reforma volia corregir les deficiències identificades per la sentència del Tribunal Suprem i ordenar la gestió migratòria mitjançant la simplificació de tràmits, així com lluitar contra la immigració irregular i el tràfic de persones. I s'afirmava que no volia tocar els drets de les persones estrangeres residents a Espanya. El cert, però, és que la nova norma tenia una dimensió restrictiva tant en matèria de reunificació familiar com amb l'eliminació de la figura del representant de la persona migrant en origen, que suposava obligar a aquesta a tornar al seu país d'origen per iniciar alguns tràmits. La vinculació dels drets amb el registre padronal també es va veure afectat amb la modificació de la Llei Reguladora de Bases del Règim Local, que no només obligava a renovar la inscripció padronal cada dos anys, sinó que també donava accés a la Direcció General de la Policia al Padró Municipal. El padró es consolida, així, com un instrument clau de la política migratòria espanyola, malgrat no ser un instrument necessàriament vinculat a aquesta (Solanes, 2010).

Les eleccions de 2004 van suposar un nou canvi polític al Govern espanyol, que també tindria el seu impacte en la legislació migratòria. En quatre anys, s'havien aprovat tres lleis d'estrangeria i dos reglaments, al marge d'altres modificacions normatives de gran impacte en la vida de les persones estrangeres a Espanya (Arango, 2004). El nou govern del PSOE va optar per avançar en qüestions migratòries a través de l'aprovació del Reial Decret 2393/2004⁵, recuperant la via del sistema general de contractació per a persones estrangeres (limitat al contingent des de 2001) i consolidant l'arrelament social i laboral com a vies de regularització individuals permanents (Aja, 2006). El RD va donar pas al denominat procés de normalització de 2005, que volia regularitzar les persones migrants en situació irregular que estaven treballant, alhora que regularitzar contractacions i llocs de feina que estaven en l'economia submergida.

De manera paral·lela, el govern desenvolupa un seguit d'instruments i accions per una gestió migratòria més adequada als nous contextos, i a la consolidació d'Espanya com un país d'immigració. Apareixen així instruments de vinculats al mercat de treball com el Catàleg d'Ocupacions de difícil cobertura; els relacionats amb el control de fronteres propis (SIVE) o europeus (Hera, Indalo o Minerva a través de Frontex); instruments de diplomàcia migratòria com el Pla Àfrica (Pinyol-Jiménez, 2012) o de suport a la integració com el primer Pla Estratègic de Ciutadania i Integració (PECI) i el Fons de suport a l'acollida i integració d'immigrants i el reforç educatiu. Alhora, es creen d'espais de treball compartit com el Fòrum per la integració de les persones migrants (amb entitats de la societat civil), la Comissió

2 Vegeu <https://www.boe.es/eli/es/lo/2000/01/11/4/con>

3 Vegeu <https://www.boe.es/eli/es/lo/2000/12/22/8>

4 Vegeu <https://www.boe.es/eli/es/lo/2003/11/20/14>

5 Vegeu <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2005-323>

tripartida amb actors econòmics o la Conferència Sectorial d'Immigració per articular el diàleg entre Estat i comunitats autònomes.

Les actuacions públiques en matèria migratòria buscaven, doncs, articular els instruments per vincular l'entrada de persones estrangeres a les necessitats del mercat de treball; afavorir la inclusió de les persones migrants i lluitar contra la immigració irregular. I si bé el marc normatiu vigent aleshores posa especial atenció en els dos primers elements, també és cert que el desenvolupament d'instruments relacionats amb el tercer, el control de fronteres, continuarà marcant, en alt grau, el marc de governança migratòria a Espanya (Moya, 2006).

2010-2021: la consolidació d'un sistema amb disfuncions

A finals de 2009, s'aprova la quarta (i fins ara última) modificació de la LO 4/2000. La LO 2/2009⁶ busca adequar la normativa espanyola als canvis impulsats des de l'àmbit europeu, amb la transposició de diferents directives, així com incorporar els canvis que la sentència del Tribunal Constitucional de 2007 reclamava (Solanes, 2010). El nou text busca reforçar la vinculació de l'entrada de persones estrangeres a les necessitats del mercat de treball, i reduir algunes de les discriminacions existents en aquest sentit (Cachón, 2009). També busca avançar en la facilitació d'entrades a persones altament qualificades, en línia amb els mandats europeus, i en relació amb el retorn i expulsió de nacionals de països tercers en situació d'irregularitat administrativa. La nova norma també contempla la transferència entre Administracions de qüestions vinculades amb l'estrangeria (bàsicament les competències executives en matèria d'autoritzacions inicials de treball que es recullen en diferents Estatuts d'Autonomia reformats). A més a més, inclou una referència clara a la responsabilitat de totes les administracions en relació amb la integració de les persones immigrants:

“1. Los poderes públicos promoverán la plena integración de los extranjeros en la sociedad española, en un marco de convivencia de identidades y culturas diversas sin más límite que el respeto a la Constitución y la ley.

2. Las Administraciones Públicas incorporarán el objetivo de la integración entre inmigrantes y sociedad receptora, con carácter transversal a todas las políticas y servicios públicos, promoviendo la participación económica, social, cultural y política de las personas inmigrantes, en los términos previstos en la Constitución, en los Estatutos de Autonomía y en las demás leyes, en condiciones de igualdad de trato”. (LO 2/2009, article 2 ter.)

La llei incorpora altres modificacions que faciliten l'accés a la feina a les persones reagrupades o el dret a l'educació postobligatòria, per exemple, però també d'altres que amplien els terminis d'internament per les persones que estan en situació irregular o l'enduriment del règim sancionador. El desenvolupament del reglament d'estrangeria de 2011 i les posteriors modificacions de 2021-2022 acabaran de conformar el marc regulador de l'estrangeria a Espanya. Cal mencionar que algunes d'aquestes modificacions es poden entendre com un intent de superar les restriccions de l'actual llei d'estrangeria, i semblen confirmar les dificultats d'afrontar un nou canvi normatiu en rang de llei amb l'escenari partidista actual.

A tall de conclusió

En les darreres tres dècades, la legislació migratòria a Espanya ha canviat substancialment, per respondre als reptes d'una realitat que també es transforma, però també per donar resposta a les diferents visions de gestió pública sobre el fenomen. En aquest sentit, i malgrat que els canvis no hagin estat especialment diferencials entre els governs d'un signe o altre polític, sí que s'identifiquen espais d'actuacions prioritàries (en relació amb la integració i els drets de les persones migrants, per exemple) entre els diferents governs.

6 Vegeu <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2009-19949>

La normativa legislativa espanyola en matèria d'immigració no és ni una panacea ni un desastre absolut (de Lucas, 2008; Solanes, 2010), però sí que sembla factible assenyalar que el paper escrit ha demostrat més preocupació per la protecció dels drets de les persones que moltes pràctiques administratives i socials, a voltes desconegudes o poc visibilitzades, que efectivament generen i provoquen més discriminacions que el cos normatiu vigent.

La legislació espanyola en matèria d'immigració ha prestat molta atenció a la vinculació de l'entrada i residència de les persones estrangeres al mercat laboral, però no ha estat capaç (perquè tampoc és la seva funció) de corregir algunes de les deficiències estructurals del mateix. L'existència d'un mercat laboral informal o de pràctiques laborals abusives no són elements que es puguin resoldre des de les normes d'estrangeria, però és habitual que les persones estrangeres en siguin moltes vegades víctimes. Aquesta confusió entre causes i efectes a vegades plantegen debats sobre les normes d'estrangeria que haurien de fer-se des d'altres sectors. Corregir aquestes debilitats és imprescindible, pel bé general de la societat i de les condicions de treball dignes que s'esperen en una societat democràtica.

Per altra banda, les diferents normatives han anat endurant els processos sancionadors o les actuacions relacionades amb retorns i expulsions, en línia amb la normativa comunitària. Aquestes fórmules han funcionat majoritàriament a través d'instruments no especialment previstos en la legislació d'estrangeria, sinó en pràctiques vinculades al control i protecció de fronteres. El debat públic també s'han centrat en aquestes qüestions més que en altres propostes innovadores de regulació de l'entrada de persones estrangeres a Espanya, per raons diferents de les laborals, com l'estudi, la família, la protecció internacional o altres. Explorar altres opcions sembla un repte complicat en l'escenari actual, però sembla necessari per avançar en una política migratòria que proporcioni una mirada integral.

D'igual manera, les vies per resoldre les situacions d'irregularitat han deixat de ser de caràcter general (com podrien ser les regularitzacions) per limitar-se a respostes individuals, en línia amb el que demanava la Unió Europea. Aquest fet no amaga, però, que les disfuncions del sistema migratori espanyol porten a moltes persones a períodes llargs d'irregularitat (i per tant, d'absència de drets) i que aquest tema s'hagi convertit en un eix central del debat públic espanyol en qüestions d'estrangeria, malgrat que no afecti a la majoria de persones migrants. La confusió entre entrada irregular i residència irregular no serveix, a més a més, per proporcionar solucions però sí per alterar i enfosquir el debat públic sobre aquests temes.

La integració i participació de les persones migrants en la societat d'acollida, per altra banda, continua sent un repte que tampoc pot deixar-se només en mans de la legislació d'estrangeria. La inclusió és un repte multidimensional i multiactor, i les administracions públiques han de ser capaces de treballar de manera coordinada no només entre elles, sinó també amb la resta d'actors socials i econòmics del país. Parlar d'inclusió també significa afrontar i pal·liar desigualtats i discriminacions, i lluitar contra malalties com la xenofòbia i el racisme, i no sempre els instruments públics dels quals es disposen són suficients per a fer-ho. L'absència d'un debat rigorós sobre el (no) dret a vot de les persones estrangeres residents és, en aquest sentit, un exemple de les mancances en els debats públics sobre integració i inclusió.

El panorama migratori d'avui no és el mateix que quan es va aprovar la primera llei el 1985. Tampoc ho són els discursos i les narratives sobre la immigració. La politització de la immigració no ha anat sempre acompanyat d'una millora del discurs públic sobre les polítiques migratòries, i encara és habitual sentir proclames fàcils que semblen no voler reconèixer la importància de garantir els drets de les persones que no són nacionals d'un país, o que directament volen vulnerar-los. Gestionar els fluxos migratoris va molt més enllà de voler controlar les fronteres, i aquesta és una lliçó que tampoc sembla haver calat en l'agenda pública espanyola. Avançar en qüestions relacionades amb la inclusió i la lluita contra la discriminació; la flexibilització dels instruments d'entrada i la correcció de les disfuncions provocades per la irregularitat; la protecció de fronteres amb instruments garantistes amb els drets humans o les relacions amb països tercers en matèria migratòria són alguns dels reptes pendents que seria bo que es recollissin en les futures legislacions d'estrangeria. I per fer-ho, seria bo treballar en el consens social, polític i mediàtic necessari per aconseguir-ho.

Referències

- Aja, E. (2006). La evolución normativa sobre inmigración. En Aja, E. & Arango, J. (Ed.) *Veinte años de inmigración en España. Perspectiva jurídica y sociológica (1985-2004)*. Pp. 17-44. Barcelona: Fundación CIDOB.
- Arango, J. (2004). Inmigración, cambio demográfico y cambio social. *ICE: Revista de Economía*, nº 815, 31-44.
- Cachón, L. (2009). *La «España inmigrante»: marco discriminatorio, mercado de trabajo y políticas de integración*. Barcelona: Anthropos Editorial.
- de Lucas, J. (2008). Cal y arena de la Unión Europea ante la inmigración. *Página abierta*, nº 195, septiembre.
- Ferrero-Turrión, R. & Pinyol-Jiménez, G. (2008). ¿Cómo gestionar la inmigración irregular? Los procesos de regularización en la construcción de una política europea de inmigración. *Revista de estudios políticos*, nº 142, 139-170.
- Izquierdo, A. (1990). La inmigración ilegal en España: análisis de la operación extraordinaria de regularización 1985-86. *Economía y sociología del trabajo*, nº 11, 18-38.
- Mazkarian, M. (2004). Recorrido por las leyes de extranjería en España. *Revista Mugak*, 29, 19-20.
- Moya, D. (2006). La evolución del sistema de control migratorio de entrada en España. En Aja, E. y Arango, J. (Ed.). Pp. 47-84. *Veinte años de inmigración en España. Perspectiva jurídica y sociológica (1985-2004)*. Barcelona: Fundación CIDOB.
- Pinyol-Jiménez, G. (2012). ¿Una oportunidad perdida?: La construcción de un escenario auroafricano de migraciones y su impacto en las fronteras de la Unión Europea. En Zapata-Barrero, R. & Ferrer-Gallardo, X. (Ed.) *Fronteras en movimiento: migraciones hacia la Unión Europea en el contexto Mediterráneo*. Pp. 255-279. Barcelona: Edicions Bellaterra.
- Solanes, A. (2010). Un balance tras 25 años de leyes de extranjería en España: 1985-2010. *Revista del Ministerio de Trabajo e Inmigración*, 90, 77-101.
- Zapata-Barrero, R. (2003). The “discovery” of Immigration in Spain: the politicization of immigration in the case of El Ejido. *Journal of International Migration and Integration/Revue de l'integration et de la migration internationale*, 4(4), 523-539.

Polítiques de ciutadania i reconeixement. El reconeixement de les titulacions com a exemple pràctic

Oriol Amorós

Secretari d'Igualtat, Migracions i Ciutadania del Departament de Drets Socials de la Generalitat de Catalunya

Fer ciutadans i ciutadanes

Quin és l'objectiu de les polítiques al voltant de la immigració que ha de tenir Catalunya?

Hi ha països que han entès que la immigració és una política per cobrir mancances del seu mercat de treball. Però els treballadors i treballadores "importats" porten famílies, fixen arrels al país d'acollida, utilitzen i financen els seus serveis públics, practiquen i viuen la cultura d'origen i la de destí, estableixen la seva residència en un barri concret amb més o menys connacionals... "Vam demanar mà d'obra i van venir persones", va escriure Max Frisch. Que la política d'immigració tingui present i estigui relacionada amb el mercat laboral té molta lògica, doncs aquest pot posar d'acord els interessos subjectius de la persona migrada, la raó per la qual va migrar, i els de la societat d'acollida. Però, essent el treball la principal forma de participació i reconeixement social, no n'és l'única i actuar així s'ha demostrat clarament incomplet.

En altres països la immigració ha estat fonamentalment una política demogràfica. En el passat, per incrementar la població i, en el present, per reforçar un determinat tipus de població. Països que fa anys afavorien processos de colonització dels espais naturals, d'ocupació dels espais on vivien poblacions originàries, i que avui apliquen qüestionaris i atorguen permisos de residència a partir de sistemes de puntuació que afavoreixen els qui tenen, per exemple, més renda al país d'origen, més estudis i més coneixement de les llengües oficials al país d'acollida. Amb aquests paràmetres es pretén garantir creixement i una certa homogeneïtat cultural. No cal dir que són sistemes excloents i discriminatoris, que portaran problemes al reconeixement de les minories, però que tenen un impacte immediat per la fuga de persones qualificades dels països d'origen.

També hi ha països per als que la immigració ha estat tradicionalment vinculada al deure de protegir els drets humans. Han tingut importants i generoses polítiques de refugi i han estat abanderats potents dels drets democràtics arreu del món. Un enfoc amb molts elements admirables, sens dubte. Amb el temps, però, en molts d'aquests països, la confusió entre "immigrant" i "refugiat" ha acabat generant una visió del migrant com el que rep, el que ha de ser ajudat per la nostra societat, òbviament "més avançada", amagant la seva capacitat per aportar, el rol actius que, agradi o no, acabarà tenint en la societat d'acollida.

Si creguéssim que els discursos públics defineixen les polítiques reals, aquesta és la política oficial i majoritària a la Unió Europea d'avui: hi ha una immigració "bona", la que fuig de la repressió política i una altra d'il·legítima, la que fuig de la pobresa. Els números (migrats) de persones refugiades admeses en la majoria d'Estats membres, el nombre de conflictes no atesos, la discriminació per origen, la discrepància entre migracions previstes i migracions reals ja ens indiquen que la política enunciada no s'assembla gaire amb la que realment succeeix.

Més encara, si entrem a Eurostat i busquem quants permisos de treball hi ha previstos per venir a treballar a Europa sumarem, entre tots els Estats membres, unes poques desenes de milers de persones. En canvi, la realitat és que cada any entren uns pocs milions de persones.

Per tant, en el discurs públic, l'objectiu enunciat, de forma més o menys explícita, és "no vindrà immigració i la poca que vingui, estarà molt justificada per necessitats molt puntuals del nostre mercat de treball o per situacions humanitàries, també molt puntuals, perquè només atendrem casos greus, molt justificats i dels conflictes que haguem escollit". La realitat però és que la immigració és un fet que ha passat, passa i continuarà passant. Els problemes de percepció pública que genera aquest desajust entre discurs i realitat donarien per un altre article.

Tornem però a la pregunta amb la que obriem l'article: quin és l'objectiu de Catalunya en polítiques relacionades amb la immigració? i afegeixo els condicionants de que no podem decidir les preguntes fonamentals (quants, quins, com) i el fet que som un país històricament d'immigració.

Al meu entendre, l'objectiu principal de les institucions catalanes en relació a la immigració ha de ser acompanyar les persones immigrades des del moment en que arriben o, millor encara, des del moment en el que pensen en venir, fins arribar a sentir-se ciutadans i ciutadanes del país d'acollida, és a dir, ser iguals en drets i en deures i, al mateix temps, compromesos cívicament amb la societat en la que viuen, amb Catalunya. En tres paraules: fer ciutadans i ciutadanes. I tot això inclou acompanyar la societat catalana a entendre i viure positivament aquesta transformació.

De fet, no és res més que un normal i obvi objectiu que la política republicana, la que pivota l'organització social al voltant de la idea de ciutadania, ha de tenir per al conjunt de la població. Però tenint en compte que els condicionants per a les persones immigrades seran diferents, que el procés d'arribada a la ciutadania no és ni senzill ni igual per tothom. Per elles és un camí que sovint comença més per la necessitat de marxar que pel desig d'arribar. Un procés, al nostre país, marcat severament per la irregularitat administrativa com a primer dels obstacles a superar. És un camí que sovint parteix del desconeixement absolut de la societat d'acollida, de la seva mateixa existència o del fet que té una llengua i una identitat nacional. També de les dificultats de la societat d'acollida per entendre la seva pròpia transformació deguda al procés migratori o les dificultats per aixecar les barreres que tenim posades per als qui arriben, algunes molt visibles, altres no tant.

Així doncs, *acompanyar* les persones immigrades en aquest procés des de l'arribada fins a la ciutadania, no és només una actuació d'ajuda a unes determinades persones, sinó també un conjunt de polítiques dirigides al conjunt de la societat. Les actuacions necessàries, siguin polítiques fetes per les administracions o per la pròpia societat, necessitaran fer una, dues o totes tres de les següents coses: ajudar a superar barreres, abaixar l'alçada d'aquestes barreres i crear un nou sentit de pertinença cívica.

Acompanyar en el procés cap a la ciutadania no és una sinó moltes actuacions. En aquest article només en veurem algunes destacant, per ser aquesta una de les feines de l'associació Atlàntida, el reconeixement dels sabers de l'altre, en forma del reconeixement de les titulacions acadèmiques.

Permís per treballar i homologació de títols

Quan vaig començar a treballar amb la immigració, han passat uns quants anys, l'enyorada Elsa Oblitas em va organitzar una trobada amb famílies d'origen bolivià. La majoria eren dones i la feien feines de cures, encara que la seva formació era molt variada, des de persones amb estudis primaris fins a graduades a la Universitat, que no podien accedir a altres ocupacions. Això els generava una gran frustració envers la societat d'acollida: podien (i poden) aportar molt més, sentien que elles perdien potencial, que la societat no l'aprofitava, que no eren valorades. La primera dificultat: no podien homologar els seus títols acadèmics. Aquesta va ser la seva primera petició: un servei que els permetés el reconeixement de les seves titulacions acadèmiques.

A més, moltes d'elles estaven preocupades pels seus marits, a qui no podien trobar feines legalment, ja que en aquell moment les persones que havien immigrat per reagrupament familiar no tenien permís de treball. I aquesta va ser la segona de les seves reivindicacions: permís de treball per a les persones que havien immigrat per reagrupació familiar.

Totes dues reivindicacions van ser recollides al Pla de Ciutadania i Immigració, el nostre full de ruta, i posteriorment al Pacte Nacional per a la Immigració (mesures 3 i 10), l'acord nacional més transversal i ambiciós que s'ha fet entre els diferents actors socials d'un país europeu en matèria d'immigració. Els destinataris de les polítiques han de ser els principals actors i redactors de l'agenda.

Per obtenir el permís de treball per les persones reagrupades vam desenvolupar una intensa activitat relacional i reivindicativa. Cal dir que a Catalunya el consens es va assolir ràpidament, on aviat va esdevenir consens la necessitat d'equiparar permís de residència amb permís de treball. El treball és la primera forma de participació social de la població adulta i la font d'autonomia econòmica i de llibertat personal. Tenir població amb residència però sense permís de treball volia dir abocar-la a l'economia submergida o a la dependència econòmica respecte els cònjuges, i tot el

que comporta, especialment, quan la majoria de les reagrupades eren dones. Després de moltes anades i vingudes a Madrid, on vam fer sentir la veu unitària dels agents econòmics i socials catalans, aquest canvi es va poder introduir. Cal destacar el paper del sindicats catalans que (mentre els seus homòlegs espanyols estaven ancorats en la idea “de defensar l’aturat espanyol”) van adoptar una posició de classe, de defensa de tots els aturats que, catalans d’origen o no, viuen en un mateix territori, posicionant-se clarament així contra la discriminació per origen.

Reconèixer: una reivindicació justa, una necessitat i un bé col·lectiu

Ja fos als serveis de primera acollida (que vam fer d’accés universal amb la Llei d’Acollida de 2010), en els serveis d’assessorament jurídic, principalment gestionats pels sindicats i les entitats, o en trobades amb entitats i persones immigrades, el clam pel reconeixement de la formació acadèmica era arreu, expressat una i mil vegades.

Les raons per defensar-ho en són moltes, no en farem la llista sencera, però sí que val la pena significar-ne algunes que em semblen principals.

La primera és perquè ho demanen les persones afectades. Tal i com expliquen les protagonistes, la primera motivació darrere la decisió de migrar és la voluntat de millorar oportunitats pròpies i de les persones més properes, especialment de fills i filles. I, en canvi, després de migrar sovint es viu una experiència de disminució de la posició social en termes relatius. Els que a origen eren entre els primers a destí passen a estar entre els darrers o, almenys, unes quantes posicions més avall. Potser hi ha més oportunitats a destí, però moltes d’elles se’t neguen, no per falta de coneixement, sinó perquè et falta un paper o per falta de capital relacional. El malestar i la frustració que genera no són bons per ningú.

Segona: l’economia, no oblidem el que és evident. Segons l’IDESCAT, amb dades del 2018, el guany anual mitjà d’una persona sense estudis era de 17.022 € anuals, guany que millorava fins als 18.884 € amb estudis de secundària, 20.393 € amb estudis de formació professionals i arribava fins als 30.264 € si disposava d’estudis universitaris. És a dir, els increments salarials mitjos que es poden obtenir en passar de no tenir estudis reconeguts a tenir-los de secundària, de FP o universitaris serien del 11%, del 20% i del 78%, respectivament. En el cas de les dones, malgrat que els nivells retributius són afectats per la bretxa salarial de gènere i són menors en termes absoluts, la variació segons el nivell d’estudis reconeguts és més pronunciada. Així una dona que passés de no tenir estudis reconeguts a tenir-los de secundària obtindria, de mitjana, una millora salarial del 22,43%, si la titulació reconeguda fos de FP del 32,45% i arribaria a millorar els seus ingressos un 102,86% en obtenir una titulació universitària.

Com és sabut, hi ha també una bretxa salarial segons nacionalitat, però les dades expressades són per al conjunt de la població, també la de nacionalitat estrangera. I, en tot cas, suposen millores tant notables que ràpidament suggereixen tres idees. Primera, tothom vol guanyar més i els migrants, lògicament, també. Segona, la millora de rendes individuals també incidiria positivament en el creixement del PIB, que no és res més que la suma de totes les rendes. I tercera, necessito dir-ho: és un luxe de nen consentit, una solemne bajanada, afirmar que disposar de titulació acadèmica no té importància en aquesta vida.

En la tercera posició d’aquest improvisat rànquing d’arguments a favor del reconeixement universitari, cal destacar el potencial que el país està perdent des d’un punt de vista estrictament productiu. Les dades de l’IDESCAT 2019 ens diuen que entre la població estrangera de Catalunya de més de 15 anys hi tenim un 27,7% de persones amb educació superior, un 31% pel que fa a les dones, i un 22% de persones amb estudis secundaris post obligatoris acabats. Aquestes són les dades, tot i que molt em temo que aquesta no és la percepció. Cada any que una persona passa sense exercir la professió per la que està qualificada és una pèrdua irreparable.

Quarta. Donat que les percepcions sobre col·lectius poden ser una barrera enorme a la mobilitat social, el reconeixement del nivell formatiu és, també, un reconeixement de l’aportació de les persones novingudes. Una societat que no es coneix a si mateixa i que construeix estereotips obviant les dades al seu abast té un problema. Si és una societat on la vivència de la diversitat d’origen és relativament nova, amb un fort creixement recent i n’està fent un aprenentatge, la necessitat de fer emergir les dades encara és més evident.

Caldria afegir també, un cinquè motiu de caràcter econòmic, en aquest cas per a la comptabilitat pública. La formació, l’educació, és una inversió que fa una societat en les seves persones esperant-ne, entre d’altres coses, un retorn productiu. En cas de migracions, és la societat d’origen la que inverteix i la de destí la que pot recollir. Així, reconèixer titulats universitaris que s’han format en un altre país vol dir obtenir un titulat o titulada amb el petit cost de la gestió administrativa i estalviant-te un cost de desenes de milers d’euros per persona que ha invertit el país d’origen al llarg de tota la seva educació.

Immigració i mercat de treball en un context de precarietat

És evident que un dels motors del fet migratori a Catalunya ha estat la demanda de determinats mercats de treball, com ara el de les cures. Són sectors en els que la precarietat laboral ha provocat la fugida dels treball autòcton i la concentració de la força de treball immigrat. Els costos per sota els mínims legals en el sector de les cures ha suposat, per altra banda, per a moltes famílies, una millora de la seva renda disponible efectiva o l’accés a serveis que d’altra forma no haurien pogut pagar. En certa manera, s’han donat sovint situacions d’explotació entre persones necessitades: les unes necessitades de cures, les altres de feina. I també l’explotació per part de persones que, podent pagar cotització social i salaris legals, han vist l’oportunitat d’incrementar les seves rendes efectives pagant menys pels serveis rebuts.

El reconeixement de la titulació acadèmica del país d’origen d’aquestes treballadores és, també, una forma d’escapar d’aquesta explotació però comporta, de retruc, una demanda de nova immigració que les reemplaci en el treball de cures en situació precària del qual es fuig.

Així doncs, la demanda d’una treballadora cuidadora pot generar la immigració d’una, dues o més persones a mesura que les expectatives de les treballadores immigrades no es vegin satisfetes per la primera oferta de treball rebuda. L’enorme presència de la irregularitat administrativa i el treball sense contracte en el sector de les cures encara agreugen més aquesta situació. Treball precari, servei inestable, infravaloració de les cures i immigració desajustada amb les demandes del mercat de treball.

Hi ha qui, en aquestes circumstàncies, intenta posar traves a l’emancipació d’aquestes treballadores impedit la seva regularització (dificultant l’empadronament, per exemple) i que veuran en el reconeixement dels estudis del país d’origen una pèrdua per als seus interessos. Hi ha qui fins i tot ha defensat la necessitat de retenir el treball migrant en aquests nínxols no desitjats pels treballadors autòctons. Són posicions impresentables pel que suposen d’explotació i atemptat a la llibertat d’elecció de les persones, però també condemnades al fracàs: no es pot retenir algú contra la seva voluntat indefinidament sense que la persona cuidada i la cuidadora en pateixin conseqüències negatives. I són actituds que afavoreixen la segregació social per raó d’origen, la identificació de diversitat amb desigualtat.

Es fa necessari afavorir l’emancipació de les persones que pateixen explotació laboral en aquest i en qualsevol sector, també, a través del reconeixement de la formació, amb nova formació i amb itineraris d’inserció i formació laboral.

Però, si no és acceptable l’explotació i hem d’afavorir la sortida de qui la pateix, queda pendent resoldre la cobertura de les (creixents) necessitats de sectors com els de les cures que avui es nodreixen de treball immigrat.

Per respondre aquesta qüestió convindria un replanteig a fons del model d’immigració que dibuixen les lleis espanyoles. El sistema espanyol condiona la contractació de persones estrangeres a que siguin llocs de treball no desitjats per la mà d’obra autòctona. Aquest fet es veu agreujat per una presència important d’una economia submergida alimentada per l’explotació de les persones sense permís de residència, els *sense papers*, de forma massiva, per exemple, en el treball de cures.

Aquesta lògica, té els seus defensors entre els qui volen cobrir necessitats a curt amb mà d’obra barata. Però té evidents defectes ja assenyalats més amunt: explotació laboral, demanda contínua d’immigració, desajust entre immigració i mercat laboral en el mig termini, serveis de cures poc professionalitzats, poc valorats i inestables. I, des d’un punt de vista d’interès egoista estricte de la societat d’acollida, estem fent una cosa ben poc racional: seleccionar preferentment les persones disposades a acceptar treballs menys qualificats i situacions d’irregularitat administrativa i explotació.

Estem fent, en termes comparats, una selecció negativa del nostre futur estoc humà. Afortunadament per nosaltres, les persones que ens arriben estan molt més qualificades del que es despendria dels llocs de treball pels que les demanem.

A *sensu contrario*, com dèiem més amunt, hi ha d'altres països que no condicionen el permís per a immigrar a un lloc de treball concret sinó a la configuració del capital humà que desitgen en el mig i el llarg termini. Són països de llarga tradició immigratòria, com Austràlia o el Canadà, que estableixen els anomenats *sistemes de punts* on s'aprova o es denega un permís per a immigrar a partir de variables com la renda que es percebia en el país d'origen, el nivell d'estudis, el coneixement de la llengua de la societat d'acollida i les mateixes característiques en el seu cònjuge, variables que es consideren més previsores de l'ocupabilitat a llarg termini que no el fet de disposar d'una oferta precària per demà mateix. Està clar que aquests països valoren els estudis i el potencial dels seus immigrants des del primer dia i això és bo. Però és més que dubtós que puguin oferir feina a tants titulats universitaris com demanen generant, també, infraocupació, frustració i drenatge de persones capacitades, en les que els països d'origen haurien invertit grans fortunes en formació i on serien tant necessàries, per tal de malbaratar aquest capital en països de destí sobredotats de població titulada.

Una resposta raonable hauria d'intentar fer plantejaments a llarg termini, ni que sigui per ser més honestos amb nosaltres mateixos. No hauríem de permetre nínxols laborals amb costos per sota els mínims legals, ni permetre tampoc excepcions en les cotitzacions socials segons sector laboral (i complir el Conveni 189 de l'OIT per la dignificació del treball de la llar i les cures, recentment ratificat per l'Estat espanyol després d'una llarga lluita de les treballadores). Caldria també ajustar el reconeixement del valor real de les feines de les cures, també amb exigència de qualitat i formació, de tal manera que les persones que hi accedissin ho fessin des d'una voluntat de professionalització en el sector i no com a taula d'escapatòria circumstancial. Caldria que quan oferim a algú que immigri per treballar en aquest sector sigui amb l'expectativa raonable per les dues bandes de que sigui un tracte just i, per tant, durador.

Acompanyar el reconeixement del nivell formatiu

Quan fèiem totes aquestes reflexions en el marc del procés de debat del Pacte Nacional per a la Immigració vam veure clar que calia una acció decidida i eficient per al reconeixement del nivell d'estudis de la nostra immigració. Per una banda teníem el procés de reconeixement de les titulacions no universitàries en mans del Govern de la Generalitat, amb un funcionament raonablement correcte i, de l'altra, el de les titulacions universitàries, que era el realment llarg.

Amb l'Estatut recentment aprovat i on havia quedat fora la competència de reconeixement de titulacions universitàries, la via de reclamar la competència no es veia la més plausible a curt termini. En canvi, des de la Secretaria per a la Immigració, després de les converses amb el Ministeri d'Educació, vam deduir ràpidament dues millores possibles.

D'una banda, millorar la difusió del tràmit de reconeixement del grau universitari, equivalència en la terminologia més recent, poc conegut i utilitzat, però que al ser un procediment més breu oferia (i ofereix) una primera oportunitat que no habilita per professions regulades però sí que obre portes al treball públic i privat.

De l'altra la reducció de terminis. Com en la majoria de procediments administratius, on es perd més temps en els requeriments per informació incompleta o mal complimentada en algun punt de la tramitació. Tenint en compte la complexitat d'aquest procediment, i la meticulositat dels requisits que fixa la normativa, a cada entrebanc del procediment s'hi perden setmanes. Així que, tot i no tenir la competència, de les converses amb el Ministeri vam extreure'n un acord basat en el sentit comú: la Generalitat posaria en marxa un servei d'acompanyament per tal que les persones amb titulacions estrangeres presentessin totes les sol·licituds correctament i el Ministeri, al tenir la garantia d'un servei públic, els tramitava amb celeritat i evitant les anades i vingudes.

Vam sumar a l'acord el servei públic d'ocupació i un dels programes privats amb més incidència en la inserció laboral per a població amb necessitats específiques: el Servei d'Ocupació de Catalunya, en primer lloc, i el programa Incorpora de La Caixa. També el Consell Interuniversitari, per dos raons. Una pràctica, sovint els processos de reconeixement conclouen amb la prescripció d'una determinada quantitat de formació universitària i a través del Consell arribàvem a totes les universitats catalanes. I l'altra de caràcter simbòlic no menor: l'entrada de les persones immigrades a la Universitat o al reconeixement universitari ha de ser la mateixa porta d'entrada que la del conjunt de la ciutadania.

I, finalment, per gestionar aquest nou servei públic, vam comptar amb l'experiència de qui ja feia aquesta feina des de l'àmbit associatiu: l'Associació Atlàntida, amb la seva presidenta, l'estimada Montserrat Feu, al capdavant.

I així va ser com vam crear el SARU, el servei d'acompanyament al reconeixement universitari. Des del seu naixement ha atès milers de consultes cada any, de persones interessades i d'altres entitats o institucions que atenen persones immigrades.

Al tractar-se d'un servei d'assessorament i no de l'ens competent amb el tràmit, és difícil establir exactament quantes persones han obtingut un reconeixement de titulació acadèmica a través del SARU, però tenim dades per assegurar que es compten per milers.

Així, en l'any 2019, el darrer prepanedèmia, es 3500 persones van demanar ajut a aquest servei i es van iniciar uns 1400 expedients de reconeixement de titulacions. El perfil de la persona usuària correspon a una dona d'entre 30 i 44 anys, nascuda a un país d'Amèrica del Sud, titulada en Ciències Socials o Jurídiques que està ocupada. Però és només un perfil resum que amaga una enorme diversitat de les persones usuàries tant pel que fa a l'origen, com l'edat, la titulació que es vol reconèixer o la situació respecte el mercat de treball.

Un servei que, amb un equip format per dues persones, acompanya cada any el reconeixement d'uns quants milers de títols formatius, és clarament un servei molt eficient per a les persones usuàries i per al conjunt de la societat.

El reconeixement, peça central en les polítiques de ciutadania d'avui i del futur

Deu anys després de l'assoliment del Pacte Nacional per a la Immigració vam començar a treballar de nou amb el conjunt d'actors polítics, socials i econòmics per assolir un nou acord. Un acord per un nou moment, en el que la immigració ja no és una novetat, sinó un fet estructural i, sobretot, en el que la diversitat no es pot considerar només vinculada a la immigració sinó una característica de la nostra societat que ens defineix, ens identifica i que ens planteja noves oportunitats i nous reptes a superar.

L'aposta és per la interculturalitat com a proposta per entendre i gestionar la societat diversa que som. Una proposta que té tres grans ingredients: la igualtat, condició sense la qual no es pot parlar de convivència, el reconeixement de l'altre, condició afavoridora del diàleg, el coneixement i l'entesa, i el foment de la interacció, el viure junts i juntes, la lluita contra tota mena de segregació.

El reconeixement guanya, doncs, nous sentits en la nova fase. I s'ha de veure en més àmbits. Per això continua sent important reconèixer la formació de la nostra immigració. I també reconèixer altres coneixements no formalitzats: un dels que no hauríem de desaproveitar és l'enorme coneixement de llengües que té la nostra societat. En d'altres llocs també ho tenen però no ho saben. A Catalunya ho sabem, gràcies al Grup d'Estudis de les Llengües amenaçades i la seva impulsora, la Dra. Carme Junyent.

Per això vam impulsar una acreditació professional que reconeix les llengües de la immigració, com a competència professional que es pot acreditar i reconèixer en l'àmbit laboral. És una iniciativa per a que la nostra societat aprofiti de nou el potencial que la immigració li aporta per alguns sectors de treball, com el turisme o el comerç internacional. Però també és un reconeixement a les llengües que parla la nostra immigració.

Es tracta d'una aplicació pràctica de l'interculturalisme: quan diem que la diversitat és riquesa ens referim a això, al fet que a Catalunya parlem més de 300 llengües, que això és molt útil en una societat global com la que vivim, a que tenim un munt de gent que pot atendre al nostre país a gairebé els parlants de tot el món. I aquest potencial el podem acreditar en benefici de les persones treballadores migrades, però també de les empreses catalanes. En aquestes convocatòries s'ha ofert la possibilitat d'acreditar l'alemany, l'amazic, l'anglès, l'àrab, el danès, el francès, l'italià, el portuguès, el rus i el xinès, llengües que donaran més valor al currículum de les persones que han treballat en sectors professionals com la gestió administrativa, l'assessorament a serveis financers, el comerç internacional, la restauració o activitats turístiques.

Un altre exemple recent d'aquest camí de reconeixement del coneixement que hem entomat des de Catalunya ha estat les darreres proves d'accés a la Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra. Per primera vegada per l'accés a un cos policial i per a l'accés al treball públic es reconeixia el valor del coneixement de les 16 llengües més parlades a Catalunya amb proves que no eren eliminatòries (no es pot demanar als nostres agents coneguin les dues llengües oficials i 16 més!) però sí que puntuaven. Teníem un bon precedent amb les proves d'accés a la Guàrdia Urbana de Barcelona en les que es van valorar el coneixement de 5 llengües a més de les dues oficials. Però amb 16 llengües, moltes de les quals no són utilitzades pels poders públics en els seus països d'origen, malgrat ser-ne llengües pròpies, no ho havia fet mai ningú.

És una forma important, per la institució a la que es dona accés i el reconeixement social que tenen els Mossos d'Esquadra, de reconèixer el valor que aporta la nostra immigració.

A mode de conclusió i proposta

Vivim en una notable discrepància entre el discurs sobre les polítiques migratòries que enuncien els Estats de la Unió Europea (i més enllà) i els fets que succeeixen. S'enuncia que no hi haurà altra immigració que aquella que està "molt justificada" per necessitats pròpies o per raons humanitàries. Però el fet migratori succeeix i succeirà.

Aquests enuncis porten implícita la problematització del fet migratori i aplanen el camí als que volen problematitzar-la explícitament.

Per contra, sabem positivament que les migracions seguiran existint i creixent per motius tant estructurals com diversos, com són les crisis climàtiques, l'increment de les comunicacions, el caràcter global de les xarxes de comunicació, l'existència de moltes diàspores, els diferents ritmes demogràfics, els conflictes armats, les relacions personals transfrontereres i un llarg etcètera.

Més enllà d'evidents consideracions ètiques, entenem que seria molt més responsable i eficient basar les propostes polítiques en matèria d'immigració en previsions més realistes.

I atès que la mobilitat succeirà (i que, des de molts punts de vista, també és desitjable que succeeixi) es fa necessari preparar les poblacions per al coneixement i vivència d'aquesta realitat. A les poblacions que arriben, preparar vol dir acompanyar i facilitar el procés d'accés a la plena ciutadania. A les que ja hi eren (o van arribar una mica abans) preparar als canvis vol dir, també, conèixer i reconèixer els qui arriben, que seran ciutadans i ciutadanes actius que també definiran la societat en la que viuen.

En síntesi, en societats que són i seran (afortunadament) diverses, cal treballar per la igualtat, el coneixement i reconeixement mutu i la creació d'espais per a la interacció positiva.

I de tot això, el reconeixement de les titulacions acadèmiques n'és una petita però important part.

La Llei d'estrangeria i la praxi professional determinada per la reglamentació d'aquesta llei. Realitat i propostes de millora

Fàtima Amhed i Mercè Amor

Associació Intercultural Diàlegs de Dones

Qui som i què fem

El projecte que desenvolupa Diàlegs de Dona té per objectiu accions com són l'acollida i acompanyament de dones migrades extracomunitàries (i també de les seves famílies), per donar-les les eines necessàries per facilitar el coneixement, en tots els aspectes, de la nova societat i poder iniciar, progressivament, la seva adaptació com a noves ciutadanes coneixedores dels seus drets i deures.

La gran majoria han arribat fa relativament poc temps per reagrupament familiar i, per tant, es troben desorientades en el nou territori. El projecte les ofereix un espai de dones, càlid i solidari, on troben les eines adients per desplegar tot el seu potencial, per fomentar la seva autoestima i seguretat personal. Tot plegat, per fer front al repte de viure i conviure en una societat nova, tan diferent de la seva.

Totes les actuacions que es porten a terme van dirigides a afavorir una evolució positiva en el seu procés d'inserció social i plena autonomia. Així, a part del coneixement de la llengua, de forma paral·lela, s'organitzen activitats (dins i fora de l'aula) per donar a conèixer la societat d'acollida en tots els sentits per exemple no només el funcionament de la sanitat, educació, món laboral, administració... sinó que se les convida a trepitjar carrers i places, es dona a conèixer altres maneres de fer, de pensar, de relacionar-se, etc. Es pretén que tot el que els resulta estrany i les desorienta esdevingui, a poc a poc, quelcom conegut i estimat. No és tasca fàcil si tenim en compte les societats tradicionals de les quals provenen. Es tracta d'un procés llarg, que necessita el seu temps, però és un repte que s'ha d'assolir i pel qual es treballa. S'han de crear les condicions adients per bastir sòlids ponts de diàleg entre persones de diferents orígens, cultures i creences és a dir, entre la població local i totes les noves famílies migrades que han decidit fer el seu projecte de vida en aquesta nova ciutat i país.

Les aules d'acollida sociolingüística inclouen un "servei d'orientació i acompanyament tant per a dones com per a les seves famílies". Darrerament, aquesta tasca d'acolliment i orientació s'ha multiplicat a conseqüència de la pandèmia per la COVID-19 (augmenten les famílies que no poden pagar el lloguer, els subministraments o simplement omplir la cistella de la compra). Per la pèrdua d'ingressos familiars, arriben moltes sol·licituds d'orientació per accedir a ajuts socials de famílies que fins ara no havien tingut necessitat. S'ha atès, i es continuarà atenent, dones que expliquen l'augment de les tensions familiars i els casos de violència de gènere. El col·lapse pel desconeixement de les TIC o per impossibilitat de pagar internet fa augmentar considerablement la demanda d'ajuda per a fer tràmits en línia. Es detecten més casos d'estrès, tristesa, insomni.

En definitiva, creix la necessitat no només de ser orientades sinó escoltades, recolzades i acompanyades en aquesta difícil i incerta situació. Perquè observem que hi ha moltes dones que sofreixen un alt nivell d'estrès en les seves vides provocat per situacions socials, familiars, laborals, legals, econòmiques... o bé situacions de discriminació pel fet de ser dona, musulmana, migrada,.. perquè en alguns casos les experiències viscudes per les dones ens parlen de solitud, de trobar a faltar un acompanyament com a referent vàlid en moments d'incertesa.

Hem comprovat que algunes dones recreen les angoixes que experimenten pel fet de no sentir ni trobar el lloc que elles desitjaven en aquesta societat.

Unes altres han suportat situacions extremes per temes econòmics o bé per pressions familiars i moltes dones han viscut situacions de discriminacions, prejudicis i violència, a l'hora de buscar una ocupació, llogar un habitatge o una habitació, etc.

Tot plegat ens fa conscients que el col·lectiu amb el que treballem, el de dones migrades, és un col·lectiu que està patint més les desigualtats, ja que reuneixen una sèrie de característiques que fa que se'ls tanqui moltes portes i que se'ls impedeixi tenir les mateixes oportunitats que les persones autòctones. Algunes d'aquestes característiques són: ser dona, ser migrada, provenir de societats i cultures allunyades de l'occidental, ser musulmana, hindú o sikh, pertànyer, majoritàriament, a una classe social baixa, amb pocs recursos econòmics i sempre en situació de precarietat, i el fet de voler mantenir alguns signes d'identitat com són la manera de vestir o portar vel accentuen la seva diferència i llastren la seva acceptació, però també pel desconeixement de la llengua i el funcionament de la societat d'acollida i els seus drets com a dones i ciutadanes.

Antecedents en clau de gènere

Quan sempre s'ha parlat de la immigració, sempre s'ha pensat en l'home que emigra i que anys després reagruparia a la seva família. Així es pot comentar i ressaltar la primera invisibilitat de les dones i és que en tots els processos migratoris de la història mai no s'ha tingut en compte la perspectiva del gènere, és a dir, en cap moment la història parla de les dones i com aquestes són protagonistes de moltes transformacions socials. De fet, les investigacions i els estudis que s'han fet sobre la immigració tampoc no han tingut en compte el paper tan important de les dones i fins ara sempre s'ha parlat d'immigració masculina, lligada a un mercat laboral que necessita la mà d'obra barata que treballarà i en algun moment marxaran, mai no s'ha pensat en la immigració femenina com a constructora d'un país amb un projecte comú. Hem d'esperar molts anys (a partir de l'any 2005) que és quan es comencen a parlar de les polítiques d'integració famoses a partir dels seus pressupostos estructurals per treballar des de les polítiques públiques la immigració familiar (el reagrupament familiar amb les dones i els fills/es) i els seus processos d'integració.

Però també sabem que és un col·lectiu afectat per la seva invisibilitat i que hem de partir de la premissa que el col·lectiu de dones immigrants és tan heterogeni com les societats de les quals procedeixen. No hi pot haver, doncs, una mirada única sobre aquest, sinó més aviat aquesta ha de ser diversificada i allunyada d'estereotips. Per exemple, hem de saber que no totes les dones són subjectes de pràctiques tradicionals i patriarcals, encara que predomini el clixé masclista a les seves societats d'origen. Cada història de vida és única i forma part d'un projecte individual de progrés personal en què juguen i interfereixen connexions molt diferents.

Les dones migrades a Catalunya han estat portadores de grans sabers femenins i excel·lents cuidadores, però sobretot han estat transformadores dels nous discursos socials, polítics i mediàtics. No obstant això, una vegada més no hem tingut en compte les seves expectatives vitals i els seus ritmes tan individuals com col·lectius a l'hora d'iniciar el procés d'adaptació i integració a la societat catalana i sobretot com les afectarà, si es compliran o no les expectatives vitals i quins mecanismes posa en marxa la societat d'acollida per facilitar aquest procés d'adaptació i integració. I el més important, com ens reflectim en la mirada de l'altre i l'altra que ens acullen per construir a poc a poc el nostre sentiment de pertinença al país d'acollida.

Ser iguals i alhora ser diferents sempre ha estat un joc dirigit per les polítiques pròpies (exemple: Llei d'estrangeria). Sabem que el principi d'igualtat entre homes i dones constitueix un valor fonamental en el model social de convivència, però les dones en general i les dones migrades en particular pateixen discriminacions en tots els àmbits (accés a la inserció laboral, a un habitatge digne, a l'educació, a la cultura, violència de gènere...)

Realitat del territori

Tradicionalment, el districte de Ciutat Vella ha estat el que ha acollit un nombre més gran de població novvinguda i, concretament, el barri del Raval. Va ser sobretot a partir de 1998 que va començar a despuntar la immigració amb un creixement i rapidesa inesperat; va passar de representar un 10% del total de la seva població en el 1998 a un 52% actual, (segons dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya i de l'Ajuntament de Barcelona). En una superfície de no més d'1 km2 viuen actualment 47.489 persones. Així, el Raval és considerat un dels barris més densament poblats d'Europa.

En els primers anys de la dècada del 2000, la població immigrada que anava arribant procedia sobretot de diferents països d'Amèrica Llatina, el Marroc, Filipines i en menor mesura del Pakistan. A partir del 2007-2008 va augmentar la població originària del Pakistan a la qual es va afegir poc després la de Bangladesh i l'Índia. Primer era una població bàsicament masculina, però algunes modificacions que es van fer en la Llei d'estrangeria van permetre no sols la regulació dels sensepapers sinó també la reagrupació familiar.

És així com s'obre la porta a un nou perfil de persones immigrades: dones reagrupades pels seus marits, l'objectiu dels quals no és treballar sinó acompanyar-lo i crear nucli familiar. Així, el barri del Raval s'ha convertit en molt pocs anys en un barri multiètnic i multicultural on persones de diferents orígens, llengües i creences conviuen amb la població autòctona que, en general, percep amb preocupació i a vegades com a amenaça, els grans canvis que es van produint en el que consideren "el seu" barri. Així el barri del Raval s'ha anat convertint en una espècie de laboratori on s'intenta aplicar noves polítiques dirigides a aconseguir la integració dels novvinguts, respectant la diferència i treballant la bona convivència veïnal.

En aquests moments és un dels barris de Barcelona amb major demanda d'acció social. Una part important de la seva població viu en el llinar de la pobresa. Més del 40% dels seus habitants tenen treballs molt precaris o estan a l'atur i aquest fet és especialment greu entre la població immigrada. Respecte a aquest punt cal afegir que, amb l'aparició de la pandèmia de la COVID-19, la situació ha empitjorat molt i moltes famílies estan en una situació de pobresa greu (Dades bàsiques de Districte. Juny 2017, Ajuntament de Barcelona). Els estralls que ha causat, i que encara causa la pandèmia de la COVID-19. A tots els reptes als quals s'enfronta la dona migrada, cal afegir la incertesa, desorientació i por. La necessitat urgent de trobar referents de confiança que les ajudis, a elles i les seves famílies, a estar ben informades salvant la barrera idiomàtica i la bretxa digital i, sobretot, l'acompanyament humà i solidari en moments tan difícils. Durant aquest any de la pandèmia hem pogut detectar que la COVID-19 ha tingut el següent impacte en les dones migrades:

- Un impacte psicològic: donat que provoca l'aflorament de traumes, angoixa, pànic, entre altres.
- Un impacte jurídic: vinculat a la pèrdua del permís de residència i de treball i el fet de trobar-se de manera sobrevinguda en una situació de gran vulnerabilitat jurídica.
- Un impacte econòmic: fruit de la pèrdua del treball dels marits i, per tant, de la seva principal font d'ingressos. Un fet que limita en gran manera les seves condicions de vida i necessitats bàsiques i moltes famílies arriben a la vulnerabilitat més gran i, en conseqüència, obstaculitza la seva inclusió sociolaboral efectiva a casa nostra.
- Un impacte social: vinculat al risc real i efectiu de trobar-se en poc temps en una situació d'exclusió social.

Dificultats que es troben les dones

Les desigualtats entre homes i dones en l'àmbit laboral també estan relacionades amb la distribució del treball domèstic o treball reproductiu. Les activitats reproductives, a més de constituir una producció de serveis, són indispensables per cuidar les persones, permetent treballar i dur a terme activitats que contribueixin al desenvolupament integral dels éssers humans, com a individus i com a espècie.

En l'imaginari social les dones tenen més aptituds per fer treballs de caràcter reproductiu, és a dir, tasques d'atenció i la cura dels altres. Aquest tipus de treball, en contraposició al productiu, no està socialment ni econòmicament reconegut i sovint es troba relegat a l'esfera privada familiar. Vet aquí un exemple de com els rols poden tenir un efecte disgregador i potenciar la desigualtat. Des de la incorporació massiva de la dona al món laboral, sovint són elles les que combinen el treball productiu i reproductiu. És a dir, les dones s'encarreguen de la gestió i/o realització de les tasques domèstiques, de la cura i criança de fills i filles, etc. i alhora treballen fora de la llar.

Creiem que hem de generar consciència i com aquestes desigualtats de gènere cap a les dones és un fenomen que interpel·la directament tant a organismes, institucions, entitats i al conjunt de la ciutadania. Per tant, entenent la desigualtat

de gènere que s'exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones.

També caldria desmuntar tòpics sobre la dona musulmana. La violència de gènere no està sustentada a l'Islam, són interpretacions falses o malintencionades que reforcen els prejudicis cap a les dones musulmanes. D'altra banda, a molts països de majoria no musulmana es produeix un alt índex de violència de gènere. Per tant, no és patrimoni d'una cultura ni es dona en països molt llunyans, la violència sempre està a prop. A Europa moren dones i moltes sofreixen en silenci. Per tant, s'ha de sensibilitzar i incidir per la defensa i respecte dels drets de totes les dones i en especial a les dones musulmanes a una vida lliure de violències i d'islamofòbia, perquè les dones musulmanes pateixen múltiples discriminacions, pel fet de ser dones i de ser musulmanes. Se les considera submises, poc dialogants i homogènies. La visualització de la diversitat dels seus testimonis, actituds i opinions pretén trencar els estereotips, reduir les actituds islamòfobes i contribuir a crear empoderament, especialment entre el col·lectiu jove.

La dependència del marit, també és un dels factors claus que l'home sap utilitzar molt eficientment. Normalment, és la dependència econòmica, però, en les dones immigrades, és també de la documentació, de la legalitat administrativa (que depens del marit). Aquest fet passa especialment amb les dones reagrupades. Un altra dependència es produeix pel desconeixement de l'entorn i molt especialment de l'idioma, això et fa més vulnerable i dependent.

També la tendència a la invisibilitat de la dona d'origen migrat en relació amb els homes migrats. Les dones d'origen marroquí tenen més dificultat de crear espais de participació femenina a la societat d'acollida en relació amb el moviment associatiu d'origen marroquí masculí. Per tant, hi ha una necessitat de crear espais únics per a nosaltres, les dones d'origen migrat, però dificultat de ser compreses per la resta de la societat.

Estratègies compartides per dones (la veu de les dones migrades)

1. El dret a treballar de forma immediata. Fins ara, les dones d'origen migrant han hagut de ser dependents econòmicament o treballar d'esquena a la legalitat. Per tant, la importància de recordar la voluntat de les dones migrades de treballar de manera digna per aconseguir independència econòmica, cosa que comporta un nivell de llibertat més elevat i amplia la possibilitat de la participació en la vida pública.
2. Autonomia 360° (treballar amb la dona la seva autonomia i per això és necessari la formació de la dona, més presència en l'espai públic, més participació i més xarxa entre dones).
3. Necessitat de ser escoltades sobretot per la importància d'erradicar el llenguatge paternalista i la visió de la dona d'origen migrat com a algú a qui cal observar des de la llàstima, ja que a vegades existeixen molts prejudicis cap a la dona d'origen migrant (analfabeta, maltractada, destinades a la cura de la tercera edat, dels infants o de la neteja). Sobretot la necessitat de canviar les pràctiques assistencialistes cap a les dones d'origen migrant per la millora dels serveis socials, amb les demandes de recursos concrets i l'obligació de l'administració pública a respondre de manera eficient.
4. Sensibilitzar i incidir per la defensa i respecte dels drets de les dones musulmanes a una vida lliure de violències i d'islamofòbia. També és necessària la formació permanent als professionals que treballen en el circuit de violència de gènere sobretot en la comunicació intercultural i en la gestió de la diversitat.
5. Necessitat de revalorar-nos i de trobar el que ens uneix com a dones, per tal de fer-nos més fortes a través de la col·laboració, per això és molt important fer visibles les diferents cultures, valors i existències vitals que aporten les dones d'origen migrant a la societat d'acollida, és a dir, el reconeixement de la diversitat d'origens i dels diferents plantejaments dins el feminisme.
6. També hem de poder crear debat i reflexió sobre el concepte d'empoderament, no només des de la visió pròpiament europea, sinó també amb la visió d'altres cultures i vivències que bé ens poden enriquir en la comprensió d'aquesta realitat. Reconeixement de la participació com a quelcom dinàmic.

7. La societat en general ha de ser coherent en els seus valors:

- Cal més treball i menys paraules boniques.
- Si de veritat la societat està pel dret, la igualtat i el respecte a les dones.
- Són absolutament inadmissibles els discursos sexistes i les campanyes publicitàries que fan de la dona un objecte, sense deixar-la ser subjecte de dret.

Propostes de millora en temes d'estrangeria

1. Que les persones que acreditin tenir una oferta de treball puguin optar per un permís de residència i treball sense que hagin d'esperar tres anys per demostrar-ne la integració social i laboral.
2. Que s'agilitzi la resolució dels expedients de nacionalitat, de manera que les persones que la sol·liciten puguin exercir els seus drets en les mateixes condicions que els nacionals.
3. La capacitació dels funcionaris d'estrangeria, amb enfocament intercultural, que generi empatia amb les persones i que permeti una comunicació fluida amb l'administració.
4. Signatura i ratificació de la Convenció internacional sobre la protecció dels drets de tots els treballadors migratoris i dels seus familiars, 1990.
5. L'equiparació, sense més demores, de drets laborals i la protecció social per a les treballadores de la llar i de cures (inclosa la prestació per desocupació, la cotització per salaris reals i les mateixes condicions per al càlcul de les pensions), amb reconeixement ple en l'Estatut dels Treballadors i integració completa al Règim General de la Seguretat Social. Incorporació del sector a la Llei de Prevenció de Riscos Laborals i reconeixement de les malalties professionals del sector.
6. La Ratificació del Conveni 189 de l'OIT sobre treball decent per a les treballadores i treballadors domèstics, acompanyada de la seva incorporació efectiva a la normativa interna, establint terminis concrets per a la seva aplicació i recolzada amb la dotació pressupostària necessària perquè pugui implementar-se.
7. Incorporar les treballadores de la llar al Règim General, principalment quant a les prestacions de la Seguretat Social (aprovat).
8. L'adopció de polítiques públiques que garanteixin el dret a una cura digna de les seves ciutadanes i ciutadans, així com aquelles que garanteixin condicions dignes de treball per als que fan la feina de cures. Per una revisió de la Llei de Dependència, en què també puguem ser presents com a col·lectiu implicat.
9. Derogació del Reial decret llei 16/2012 i aplicació efectiva del Reial decret 7/2018 a tot el territori, garantint l'accés a l'atenció sanitària en igualtat de condicions a totes les persones, independentment de la situació administrativa o la comunitat autònoma de residència.
10. Enfortir la incidència i el treball conjunt en els temes que incideixen en la discriminació, però que no són de competència municipal, com la Llei Orgànica sobre Drets i Llibertats dels Estrangers a Espanya i la seva Integració Social, la Llei del Dret d'Asil i la Protecció Internacional a Espanya, el Codi Penal, el Reial decret sobre l'accés universal al Sistema Nacional de Salut, la Llei Orgànica d'Educació, que són de caràcter estatal, però tenen un efecte directe en la discriminació sobre els habitants de la ciutat.
11. Major èmfasi en l'atenció i la prevenció en matèria de salut sexual i reproductiva, independentment de la condició jurídica de les dones migrants.

12. Prevenir i atendre l'impacte en la salut física i psíquica: de les cuidadores de persones dependents o malaltes, de la contaminació ambiental, la violència de gènere, la discriminació de discapacitades, immigrants, rurals, ancianes i institucionalitzades, dones prostituïdes.
13. Major pressupost per al finançament del sistema de salut. Reposició i augment de plantilles d'infermeria, medicina i altres professionals dels equips bàsics, com les treballadores socials, tant a hospitals com a atenció primària. Reforçament dels serveis de salut mental, addicions amb perspectiva de gènere i interculturalitat.
14. Formació i investigació en salut amb perspectiva de gènere i interseccionalitat obligatòria en prevenció i atenció a la violència de gènere (VG).

Propostes de millora davant la violència de gènere

1. Revisar l'articulació entre Llei d'estrangeria i Llei contra la VG per tal de desarmar la discriminació de facto que es produeix cap a les dones migrants en general i les dones migrants en situació irregular (Mesures 98, 194 Pacte d'Estat). És alarmant la desprotecció de les migrants en situació irregular que han estat violades i/o agredides sexualment, que no són considerades víctimes de violència de gènere. I en el cas de les que ho són, segons la conceptualització de la Llei integral 1/2004, per obtenir un permís temporal de treball i residència per VG han de comptar amb denúncia i obtenir ordre de protecció. De la mateixa manera, les dones sense permís de residència no tenen accés als drets, serveis i ajuts econòmics de la normativa de VG i de víctimes de delictes violents. En el cas de víctimes de tràfic constantment s'enfronten a la denegació de permís de residència i l'expulsió, mentre que els proxenetes es queden sense penalització.
2. L'adequació de la Llei 1/2004 de Mesures de protecció integral contra VG a les violències contemplades al Conveni d'Istanbul, i que no es limitin a l'àmbit de parella i/o exparella.
3. Que es realitzi un abordatge integral de la mutilació genital femenina (MGF); no només punitiu i revictimitzador, sinó preventiu-reparatiu, incloent-hi la reconstrucció dels òrgans. No hi ha prou mitjans, més enllà del protocol sanitari estatal i els autonòmics, per detectar-la (art. 149 del CP).
4. Que, en la formació en temes de violència de gènere adreçada a operadors judicials, forces de seguretat en general que operen en aquest àmbit, treballadors/es socials, psicòlegs/logues, educadors/es socials, personal sanitari, s'incorpori un mòdul específic sobre la realitat de la dona migrant, des d'un enfocament interseccional i intercultural, així com metodologies d'atenció que evitin la revictimització (Mesura 234 del Pacte d'Estat).
5. Implicar les associacions i els col·lectius d'immigrants en les activitats de sensibilització i prevenció i en el disseny de polítiques específiques dirigides a víctimes de violència de gènere (Mesures 99 i 101 del Pacte d'Estat), en particular les dirigides a MGF.
6. Coordinar i establir vies de col·laboració amb els consolsats d'origen, per tal de superar les barreres administratives que es puguin derivar de la situació nacional i migratòria, tant per a la víctima com per als fills i les filles (Mesura 214 del Pacte d'Estat), a més d'incorporar a la legislació competent el dret de les dones migrants al fet que la seva situació com a víctimes de violència de gènere sigui comunicada a les oficines consulars dels seus països d'origen.
7. La cooperació internacional amb un protocol de derivació en cas de retorn, a fi que les víctimes de violència de gènere que tornin als seus països d'origen mantinguin reconeguts els seus drets, es garanteixi que el procés d'alliberament i de recuperació iniciat a Espanya pugui tenir continuïtat mitjançant una coordinació internacional. Quan les dones migrants deixen Espanya, el seu expedient s'arxiva: "Tancat per retorn".
8. Que es reconegui jurídicament i operativament el concepte de "femicidi" per nomenar l'assassinat de les dones per raó del seu gènere.

Per acabar aquest article, la nostra reflexió en veu alta és que indiscutiblement l'element més rellevant dels darrers temps és el reconeixement explícit del paper essencial de les dones en els processos no només de l'acolliment i la integració, sinó també en la convivència i el progrés, ja que les dones migrades juguen un paper molt important en la realitat de les relacions que sorgeixen entre la societat d'origen i la societat d'acolliment. L'enllaç entre identitat i integració dependrà, novament i en gran part, de la capacitat que té la societat d'acollida per establir les polítiques que fomentin la visibilitat i el reconeixement en la diversitat social, cultural i religiosa, la promoció de la igualtat d'oportunitats en tots els àmbits i sobretot promoure i potenciar la interacció positiva entre dones d'origen divers i dones autòctones per construir un discurs comú i sobretot un projecte comú.

Bibliografia

1. Lleis autonòmiques (Catalunya) que reconeixen o protegeixen la igualtat i la no-discriminació en àmbits o per a grups específics:

- Estatut de Catalunya (Preàmbul, articles 4, 15, 18, 19, 23, 32, 40.8 44.1 i 45.1)
- Llei 9/2017, de 27 de juny, d'universalització de l'assistència sanitària amb càrrec a fons públics per mitjà del Servei Català de la Salut (Preàmbul)
- Llei 4/2016, de 23 de desembre, de mesures de protecció del dret a l'habitatge de les persones en risc d'exclusió residencial (art. 2.b)
- Llei 17/2015, de 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes
- Llei 11/2014, de 10 d'octubre, per garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia
- Llei 29/2010, de 3 d'agost, de l'ús dels mitjans electrònics al sector públic de Catalunya (art. 4, tercer)
- Llei 21/2010, de 7 de juliol, d'accés a l'assistència sanitària de cobertura pública a càrrec del Servei Català de la Salut (Preàmbul)
- Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència (art. 9)
- Llei 19/2009, de 26 de novembre, de l'accés a entorn de les persones acompanyades de gossos d'assistència (art. 13)
- Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació (art. 22, 37, 41, 56, 97 i 202)
- Llei 11/2009, de 6 de juliol, de regulació administrativa dels espectacles públics i les activitats recreatives (art. 5.1.d, 10 i 47)
- Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a erradicar la violència masclista
- Llei 18/2007, de 28 de desembre, del dret a l'habitatge (art. 2.f i 2.h; 45, 46, 123.2.a).

2. Lleis municipals (Barcelona) que reconeixen o protegeixen la igualtat i la no-discriminació en àmbits o per a grups específics:

- Llei 22/1998, de 30 de desembre, de la Carta Municipal de Barcelona, que inclou les modificacions efectuades per les lleis 11/2006, de 19 de juliol; 7/2010, de 21 d'abril; i 18/2014, de 23 de desembre (Preàmbul, art. 38.1 i 112.1)
- Ordenança reguladora de l'Administració electrònica (art. 8.b)
- Ordenança de mesures per fomentar i garantir la convivència ciutadana en l'espai públic de Barcelona (art. 6).

Diversitat intercultural a Catalunya. Un repte per a la formació dels professionals

Rosa Barenys i Montse Feu

Memòria de l'activitat impulsada per Atlàntida i participada per Amina Bargach, orientada al coneixement dels professionals de les dues ribes mediterrànies.

Síntesi de l'article "Diversidad intercultural en Cataluña: un reto para la formación de los profesionales. Asociación Atlántida, Profesionales per la Interculturalitat", de Rosa Barenys i Montserrat Feu, que forma part de l'obra col·lectiva *Pensar la alteridad. Una mirada sobre Amina Bargach y su obra*, Mercedes Jiménez-Álvarez, Mª Auxiliadora Trujillo Vega, Mª Luz Morante del Peral (EDS). Universidad de Granada, 2020.

La transcripció feta és un resum del mateix, i pretén donar a conèixer el conjunt d'activitats participades per la vicepresidenta d'Atlàntida Marroc.

L'Associació Atlàntida té el seu origen en una xarxa de professionals de Catalunya i el Marroc, treballadors socials, educadors, psicòlegs, psiquiatres, metges, etc. oberta a països de les dues ribes de la Mediterrània. Davant el repte de la creixent diversitat cultural al nostre país, ens plantejarem contribuir a millorar la formació dels professionals que exercien en els àmbits de benestar social, salut, educació, cultura i vida associativa i establir punts de trobada, d'intercanvi de sabers i experiències, així com establir ponts de diàleg entre països i professionals.

Des d'aquest projecte fundacional i des d'aquesta perspectiva, vàrem tenir la gran oportunitat de conèixer la Dra. Amina Bargach, psiquiatra i psicoterapeuta, resident a Tetuan, amb una àmplia experiència de treball a nivell europeu i internacional.

La primera trobada va tenir lloc l'any 2004 coincidint amb la posada en marxa de la nostra associació, i en un posteriorencontre a Rabat, en el que es van incorporar un grup de professionals de la AMRTS (Association Marocaine pour la Recherche et la Therapie Systemique de la Famille et d'Autres Systemes).

Aquestes trobades van facilitar a totes dues associacions l'inici de plans de treball conjunts per millorar la formació dels professionals, mitjançant seminaris i col·loquis realitzats en tots dos països així com en d'altres interessats. Hem de destacar que varen ser fonamentals les aportacions de la Dra. Amina Bargach.

Des d'aquest nou coneixement, hem volgut enriquir i al seu torn relacionar a nivell cronològic, les activitats de formació en les que va participar, i en les que destaquem el sentit de les accions formatives, entre elles els processos d'integració dels nens, adolescents i joves de "les segones generacions", des d'on podem reconèixer el seu treball, mitjançant l'anàlisi que fa de la família, des del model sistèmic d'intervenció.

Destaquem a continuació les diverses aportacions

a) Participació activa en l'organització i realització del Col·loqui "Família i societat en el context migratori", realitzat a Tànger del 16 al 19 d'abril del 2005. Va ser la primera trobada de la Xarxa Atlàntida amb l'aportació de professionals de diferents disciplines, d'associacions de Catalunya i de Marroc, amb l'objectiu de reflexionar, discutir i intercanviar, entorn del tema de les migracions en els dos països.

b) Participació en el Simposi "Salut mental i processos migratoris", realitzat a Barcelona el 18 i 19 de novembre del 2005, a l'Institut Europeu de la Mediterrània (IEMED).

Varen assistir professionals procedents de diferents àmbits i països, a fi de valorar conjuntament els processos migratoris que comporten alts nivells de risc per a l'estructura psíquica dels subjectes i confronten les seves capacitats personals per adaptar-se a les noves situacions que poden ser sobrepassades per la intensitat de les noves experiències. Es varen fer propostes des de concepcions obertes i des de la transversalitat, a fi d'implicar el major nombre de professionals en la necessària intervenció. La Dra. Bargach va participar activament en aquest Simposi ostentant la vicepresidència del mateix.

c) Jornada de formació de l'Ajuntament de Barcelona i el CIDOB, al 2006, sobre "Els processos d'integració dels infants, adolescents i joves de la segona generació".

En aquest any s'inicia un espai de debats oberts a professionals i entitats de l'àmbit de les migracions a la seu del CIDOB, amb la participació de diversos experts, amb els temes relacionats de la immigració a Catalunya, "Els menors marroquins no acompanyats, i els processos d'integració dels infants, adolescents i joves de la segona generació". La ponència inaugural correspon a la Dra. Amina Bargach.

d) Seminari sobre "Infància, adolescència i joventut", Barcelona, 2008. Saïd El Kadaoui i Amina Bargach.

Participació de professionals d'àmbits territorials diversos.

L'objectiu és conèixer i entendre millor la realitat dels nens, adolescents i joves migrants, a fi de facilitar als professionals millors instruments per a la seva intervenció, aclarint elements conceptuals com cultura, identitat, resiliència, integració, islam, etc. Els aspectes psicosocials de la infància i adolescència al Magreb, singularitat del nen i adolescent fill de pares que varen fer el procés migratori, construcció identitària, sentiment de pertinença, etc.

e) Participació en l'organització del II Simposi "Salut mental i processos migratoris" Noves realitats, noves propostes. 2 d'octubre de 2009.

Aquest Simposi va suposar la presentació d'una temàtica singular i controvertida, com el fet d'analitzar els efectes que sobre el món psíquic, sobre el subjecte i els seus àmbits relacionals, pot tenir el fet de migrar, davant el qual es poden realitzar diverses mirades i perspectives, amb la particularitat de poder reunir experts professionals de les dues ribes de la Mediterrània, de Catalunya i del Marroc, així com procedents d'altres països europeus.

La participació d'Atlàntida per part d'Amina Bargach, va tenir lloc en la taula-debat sobre "La singularitat de les atencions educatives o clíniques en els nens, nenes i adolescents migrants

f) Màster en Relació i Comunicació Intercultural: de l'Orientació a la Teràpia i al Treball en Xarxa.

Curs acadèmic 2009-2011 organitzat conjuntament per l'Escola de Teràpia Familiar de l'Hospital de la Santa Creu i de Sant Pau de Barcelona i l'Associació Atlàntida.

Es va plantejar oferir una formació des d'una perspectiva sistèmica per treballar la relació i comunicació intercultural. Una formació teòrica practica en els aspectes relacionals i de comunicació aplicada a situacions reals i a la pràctica professional.

La participació de diversos professionals del món acadèmic i del món associatiu va afavorir una formació dinàmica en relació a la situació dels processos migratoris.

g) Participació en el col·loqui internacional "Interculturalitat i intervenció social". Barcelona, març del 2011.

Organitzat per la Universitat Ramon Llull, Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés, i l'Associació Atlàntida, que participa amb la Ponència "Educació i competències interculturals", a càrrec d'Amina Bargach i Abdelilah Charyate de Marroc.

Objectiu: reflexió interdisciplinària sobre les competències interculturals per a la millora de la formació en l'acció social, aportant coneixements des d'una lògica nord-sud, creant ponts de diàleg i d'intercanvi d'experiències.

h) Participació en el disseny i l'organització del Seminari "Transformacions de la família en els processos migratoris". Tànger, octubre del 2014.

Organitzat conjuntament amb ISBA (Institut Sistèmic de Barcelona), amb l'Associació AMRTS (Association Marocaine pour la Recherche et la Therapie Systemique), i amb la col·laboració de l'Associació Alkaima de Tànger.

En el context de la globalització i la crisi econòmica com a objectiu del seminari es planteja reflexionar sobre les transformacions que es produeixen en les famílies en els processos migratoris dels seus membres i les noves mobilitats que sorgeixen entre els països.

La conferència inaugural va correspondre a Amina Bargach amb el títol "Nous contextos, noves famílies".

i) Realització d'una formació als professionals dels Consells Comarcals de Catalunya que la Direcció General d'Immigració del Govern de la Generalitat concertà amb la Dra. Amina Bargach.

ANNEXOS

Evolució econòmica de 2005 a 2021

A partir de l'exercici 2005 s'estableixen les partides d'ingressos i despeses de l'Associació Atlàntida. Els ingressos provenen sobretot de subvencions i convenis, però també de les quotes dels socis i d'altres ingressos. Les despeses es divideixen en personal, la partida més important, i serveis i proveïdors, lloguer i altres despeses. Quan l'associació passa a formar part de Sinergia el 2017 i s'utilitzen els seus locals, desapareix la despesa del lloguer.

Com es pot veure a la taula següent, el pressupost d'Atlàntida no ha variat significativament des de 2005 a 2021, establint-se al voltant dels seixanta mil euros anuals. Els ingressos han oscil·lat al llarg dels anys entre més de setanta mil euros i quaranta-cinc mil, en funció de les subvencions rebudes i dels convenis signats, ja que els altres dos tipus d'ingressos són molt menys quantiosos.

Pel que fa a les despeses, excepte els anys 2006 i 2011-2013, sempre han estat inferiors als ingressos, donant, per tant, un resultat anual positiu. El total de despeses s'ha mogut en un interval de cinquanta-cinc mil a seixanta-cinc mil euros anuals, sent la despesa de personal la més important amb molta diferència, des de l'any 2011.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ingressos									
Subvencions i convenis	66.449	41.635	79.200	54.744	48.075	45.791	55.699	55.924	64.208
Quotes dels socis	1.380	1.570	1.570	1.750	2.405	2.805	2.265	2.215	2.215
Altres ingressos	4.635	2.109	9.046	1.971	2.016	28.877	1.400	4.795	829
Total ingressos	72.464	45.314	89.816	58.465	57.595	71.473	59.364	62.934	67.252
Despeses									
Personal	1.132	10.679	12.420	16.942	17.235	29.360	48.813	52.239	53.252
Serveis i proveïdors	2.548	16.572	34.998	18.431	18.342	14.490	1.300	2.572	2.978
Lloguers	4.485	3.540	4.045	6.912	4.132	7.512	3.354	1.553	3.480
Despeses diverses	34.991	20.706	17.196	16.040	13.191	15.994	11.048	10.571	7.767
Total despeses	43.156	51.497	68.659	58.325	52.900	67.356	64.515	66.935	67.477
Resultat	29.308	-6.183	21.157	140	4.695	4.117	-5.151	-4.001	-225

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Ingressos								
Subvencions i convenis	58.804	62.139	62.617	60.117	59.195	57.851	59.699	64.186
Quotes dels socis	1.445	1.800	1.820	1.900	1.650	1.524	1.290	1.090
Altres ingressos	583	1.000	5.000	2.613	6.910	1.500	940	200
Total ingressos	60.832	64.939	69.437	64.630	67.755	60.875	61.929	65.476
Despeses								
Personal	47.976	50.721	47.302	45.933	46.690	50.283	45.801	47.417
Serveis i proveïdors	3.100	3.958	6.420	6.161	3.761	1.260	283	4.310
Lloguers	1.800	1.900	1.600	1.900	0	0	0	0
Despeses diverses	7.277	7.364	9.355	7.407	7.907	6.038	7.891	4.575
Total despeses	60.153	63.943	64.677	61.401	58.358	57.581	53.975	56.302
Resultat	679	996	4.760	3.229	9.397	3.294	7.954	9.174

Taula de l'evolució d'ingressos i despeses de l'Associació Atlàntida

Les persones i entitats que han col·laborat amb Atlàntida durant els 20 anys

Cal agrair la participació en la construcció d'Atlàntida de les següents persones i entitats.

Saïd M. Abu-Sheleih · Joseba Achotegui · Fátima Ahmed · Mohamed Allali · Dora Alonso · Mercè Amor · Oriol Amorós · Teresa Aragones · Lourdes Aramburu · Albert Argente · Josep M. Armengou · Charo Auge · Bouia Badia · Xus Barbero · Rosa Barenys · Maria Pia Barenys · Amina Bargach · Jorge Barudy · Colette Baude · Rachid Bennegadi · Rosa M. Blach · Rosa Bonet · Mohamed Bouchammir · Lorda Brics · Doris Bueso · Anna Cabot · Josep Andreu Calaf · Carles Campuzano · Isabel Cárdenas · Nuria Carrera · Abdelilah Charyate · Rosa Mari Cid · Teresa Crespo · Manel Cusso · Joan Pere d'Ancons · Paloma de Izuzquiza · Domènec Domènech · Rosa Domènech · Mustapha Drissi · Saïd El Kadaoui · Nuria Empez · Eva Erill · Esperança Esteve · Rosa M. Fernández · Pilar Ferrán · Meritxell Fite · Montserrat Font · Cristina Fraile · Helga Framtermesky · Marta Gabaldà · Blanca Garcés · Xavier Garcia · Leïla Gharbi · Mercedes Giménez · Rosa González · Jimena González · Ignasi Gustems · Najat Al Hachmi · Pilar Heras · Charo Hernando · Eill Mehdi Jaabak · Mercè Janer · Abdeljaouard Jorio · Adriana Kaplan · Pepe Leal · Zubia Leal · Clara Linares · Juan Luis Linares · Anna Llaudet · Rosa Llobet · Marina López · Rosana Lubelza · Inongo Vi Makone · Maria Lluïsa Marrugat · Joana Martín · Pepa Martínez · Bernardi Martorell · Pilar Massana · Nuria Mata · Jenina Mitjana · Carme Moya · Maite Muller · Myriam Nieto · Antoni Noria · Carme Oroval · Conxita Peña · Cecilia Peñaherrera · Gemma Pinyol · Miquel Pozo · Neus Prat · Carmina Puig · Antonia Renau · Dolors Renau · Glòria Rendom · Maria Lluïsa Ribas · Montserrat Roig · Rosa Romeu · Teresa Rossell · Vicens Rubio · M. Glòria Rubiol · Jordi Sabater · Àngels Sabatés · Eva Serrats · Magda Sesplugues · Abdelhay Sijilmassi · Esther Silvestre · Agata Sol · Dolors Soler · Daniel Tambo · Inés Valle · Joaquim Verges · Lourdes Vidal · Conxita Vila · François Vila · Ramon Viladomat · Roser Viladrich · Josep Vilarnau · Carme Villabona · Emili Villaró · Laia Viñas · Marc Walter · Raquel Catalán

Ajuntament de Barcelona · Ajuntament de l'Hospitalet · Ajuntament de Montcada i Reixach · Ajuntament de Sant Adrià del Besòs · AMERTS Institut Sistemíc de Barcelona · APIP-ACAM · Asociación Pakistanies · Asociación Internacional Red Atenea · Associació Intercultural Diàlegs de Dones · Association Internationale pour la Recherche Interculturelle (ISBA) · Association Maarrocaïne pour la Recherche et Terapye Systemic · Association pour la Recherche Interculturelle (ARIC) · Bayt al-Thaqafa · Càritas · Casal dels Infants · Centre d'Atenció a la Dona (CAID) · Centre Façoise Minkowska de París · CIDOB · Col·legi Oficial de Diplomats en Treball Social · Comite Marrocaïn des Etudes Strategiques Internationales de Fez (CMIESI) · Consell Municipal de Migracions de l'Ajuntament de Barcelona · Conselleria d'Igualtat i Feminisme de la Generalitat de Catalunya · Conselleria de Drets Socials de la Generalitat de Catalunya · Conselleria de Salut de la Generalitat de Catalunya · Consolat de Bolívia · Consolat de Colòmbia · Coop57 · Creu Roja · Departament d'Innovació, Universitats i Empresa · Diputació de Barcelona · Direcció General d'Universitats de la Generalitat de Catalunya · Direcció General de Migracions, Refugi i Antiracisme de la Generalitat de Catalunya · Entitats Catalanes d'Acció Social (ECAS) · Escola de Teràpia Familiar de l'Hospital de Sant Pau · Escoles de Treball Social · Espai Dona · Fedelatina · Federació d'Entitats Bolivianes · Fons Català de Cooperació al Desenvolupament · Fòrum de les Cultures · Fundació Jaume Bofill · Fundació La Caixa · Fundació Pere Tarrés · Fundació Robert de la Universitat Autònoma de Barcelona · Grup de treball de Refugiats i Estrangers de l'Ajuntament de Barcelona · Hospital de Sant Joan de Déu · Ibn Batuta · IEMED · Institut d'Etudes de la Famille et des Systèmes Humains (Brussel·les) · Institut Magreb-Europe (Université de Saint Denis, France) · Joma · Migrastudium · Ministeri d'Educació del Govern d'Espanya · Mouvement Européen des Travailleurs Sociaux (METS) · Museu d'Història de la Immigració · Revista Educació Social · Revista Intervenció Socioeducativa · Secretaria per a la Immigració de la Generalitat de Catalunya · SER.GI · Servei Públic d'Ocupació de Catalunya · Taula del Tercer Sector · Uan.Tu.Tri · Universitat Autònoma de Barcelona · Universitat Ramon Llull · Université Mohamed V (Rabat) · Viure i Conviure · Xarxa de Salut Mental · Xarxa Intersocial. Le Réseau Méditerranéen

